

12

2016
ročník 68

Foto: archiv KJM

TÉMA

Projekt CzechELib

ROZHOVOR

s ministrem kultury
Danielem Hermanem

INSPIRACE

Práce s romskými dětmi
v Ostravě-Vítkovicích

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 1770011232004 12

Cena 40 Kč

← Obecní knihovna v Rapotíně – Knihovna roku 2016 (kategorie: Základní knihovna)

Městská knihovna v Sedlčanech – Městská knihovna roku 2016 ↓

↑ Knihovna Kroměřížska, p. o. (kategorie: Informační počin)

↑ Bc. Vojtěch Vojtíšek – Cena SKIP: MARK pro mladé knihovny do 35 let

↑ PhDr. Karel Sosna – Cena MK za přínos k rozvoji české kultury

Není malých knihoven: Knihovna roku 2016

s. 434–435

Foto Eva Hodíková

- 423... TÉMA CzechELib – projekt 12:05** | Martin Svoboda
- 429... ROZHOVOR s ministrem kultury Mgr. Danielem Hermanem**
Knihovnu vnímejme jako vzdělávací instituci | Lenka Šimková
- 433... KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH** Obecní knihovna Těšany | Martin Fiury
- 434... PŘEDSTAVUJEME** Není malých knihoven (Knihovnická dílna a Knihovna roku 2016) | Lenka Šimková
- 436... VYUŽITÍ NOVÝCH TEHNOLOGIÍ** Čtenářský deník online | Jan Holeček
- 438... INSPIRACE** 10 let s Vámi, 10 let pro Vás | Petr Schink
- 440... Z OBÁLKY** Vánoční knihovnička | Jitka Bařinková
- 441... REJSTŘÍK Čtenář 2016** Ročník 68
- 448... VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ** Odstraňování plísní z knih. Nákup zahraniční literatury | Alexandra Vančurová
- 449... TIP DO VAŠÍ KNIHOVNY** Pozvánka na místa viděná verš | Martin Světlík
- 450... JAK SE BUDÍ KNIHOVNY** Pohledem metodika 3: Knihovnice a knihovníci – nedobrovolní dobrovolníci | Hana Matějčková
NEUŠLO NÁM
- 451... Literární paměť středních Čech** | –JaC–
- 459... Potřetí Do černého!** | Milošlav Linc
- 459... Virtuální národní fonotéka** | –JaC–
- 452... KRONIKA Více než synonymum bibliografie** | Jaroslav Cisař
- 453... JAK SE DĚLÁ DOBRÁ DĚTSKÁ KNIHOVNA...** Recept z Chrudimi | Iveta Novotná
- 454... JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS** Pohádka desátá: Viděl, přemýšlel, nakoupil | Věra Ondřichová
- 456... VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY**
Píšu jako dýchám, pracuji a žiju | Jiří W. Procházka a Klára Smolková
- 460... PSALO SE JINDE** | Renáta Salátová
- 461... LITERÁRNÍ VÝROČÍ Leden** | Milan Valden
- 462... SYLVA ŠIMSOVÁ SE HLÁSÍ Z ANGLIE** Thema – nová klasifikace knih pro knižní trh
- 463... ZE SVĚTA** | Roman Giebisch
- 464... NOVINKY KNIHOVNICKÉ LITERATURY** | Eva Macková

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkkk.cz>

FROM THE CONTENTS

TOPIC CzechELib – Project 12:05 *Martin Svoboda* |423

INTERVIEW with Mgr. Daniel Herman, Minister of Culture
Let's see libraries as educational establishments *Lenka Šimková* |429

LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES
Municipal library in Těšany *Martin Fiury* |433

PRESENTING There are no small libraries: Librarian workshops
and Library of the Year 2016 *Lenka Šimková* |434

USING NEW TECHNOLOGIES
Reader's diary online *Jan Holeček* |436

INSPIRATION 10 years with you, 10 years for you *Petr Schink* |438

INDEX Čtenář 2016 / 68th year |441

SWAPPING EXPERIENCE Removing mould from books.
Purchasing foreign literature *Alexandra Vančurová* |448

TIP FOR YOUR LIBRARY
Invitation to places seen in poetry *Martin Světlík* |449

HOW LIBRARIES ARE BUILT – In terms of methodology 3
Female and male librarians *Hana Matějčková* |450

CHRONICLE More than a synonym of bibliography *Jaroslav Cisař* |452

HOW A GOOD CHILDREN'S LIBRARY IS MADE...
Recipe from Chrudim *Iveta Novotná* |453

ELEVEN PUBLIC RELATIONS TALES
Tenth tale: He saw, he thought, he bought *Věra Ondřichová* |454

WALKER'S WAR: HOW TO OUTWIT LITERARY WORKSHOPS
I write as I breathe, work and live
Jiří W. Procházka and Klára Smolková |456

WRITTEN ELSEWHERE *Renáta Salátová* |460

LITERARY ANNIVERSARIES January *Milan Valden* |461

SYLVA ŠIMSOVÁ REPORTING FROM ENGLAND
Thema: new classification of books for the book market |462

FROM THE WORLD *Roman Giebisch* |463

LATEST LIBRARIAN'S LITERATURE *Eva Macková* |464

AUS DEM INHALT

THEMA CzechELib – das Projekt 12:05 *Martin Svoboda* |423

GESPRÄCH mit dem Kulturminister Mgr. Daniel Herman
Nehmen wir die Bibliothek als eine Ausbildungsinstitution auf *Lenka Šimková* |429

FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN
Die Gemeindebibliothek Těšany *Martin Fiury* |433

WIR STELLEN VOR Es gibt keine kleinen Bibliotheken; Bibliothekarischer Workshop
und die Bibliothek des Jahres 2016 *Lenka Šimková* |434

DER GEBRAUCH DER NEUEN TECHNOLOGIEN
Lesertagebuch online *Jan Holeček* |436

INSPIRATION 10 Jahre mit Ihnen, 10 Jahre für Sie *Petr Schink* |438

INDEX Čtenář 2016 / der Jahrgang 68 |441

ERFAHRUNGEN WECHSEL Wie löst man den Schimmel aus Bücher.
Einkauf der Auslandsliteratur *Alexandra Vančurová* |448

EIN TIPP FÜR IHRE BIBLIOTHEK
Eine Einladung für Plätze, die durch Verse gesehen sind *Martin Světlík* |449

WIE WECKT MAN BIBLIOTHEKEN – aus der Sicht eines Bibliothekars 3
Bibliothekarinnen und Bibliothekare *Hana Matějčková* |450

DIE CHRONIK Mehr als ein Synonym für die Bibliografie *Jaroslav Cisař* |452

WIE MACHT MAN DIE GUTE KINDERBIBLIOTHEK...
Ein Rezept aus Chrudim *Iveta Novotná* |453

ELF MÄRCHEN ÜBER PUBLIC RELATIONS
Das zehnte Märchen: Er kam, dachte nach, kaufte ein *Věra Ondřichová* |454

DER WALKER KRIEG ODER WIE KANN MAN
LITERARISCHENWORKSHOPS BEIKOMMEN
Ich schreibe wie ich atme, arbeite und lebe *Jiří W. Procházka und Klára Smolková* |456

MAN SCHRIEB WOANDERS *Renáta Salátová* |460

EIN LITERARISCHER JAHRSTAG Januar *Milan Valden* |461

SYLVA ŠIMSOVÁ MELDET SICH AUS ENGLAND – Thema: eine neue
Bücherklassifikation für den Büchermarkt |462

AUS DEM WELT *Roman Giebisch* |463

NEUERSCHEINUNGEN DER BIBLIOTHEKARISCHEN LITERATUR *Eva Macková* |464

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, v čase pokročilého adventu jsme už zřejmě pořídili většinu vánočních dárků a uložili je tam, kde na ně naši blízcí nenarazí. Někteří mí znají se sice prohánějí nákupními centry ještě v předvečer Štědrého dne, ale mám i pár prozíravých a trpělivých přátel, kteří dárky shromažďují ve skříních už od jara. Jen musejí dát pozor, aby zatím neztratily něco ze své aktuálnosti.

V prosincovém čísle jsme nadělili sobě i vám dárek vpravdě nevěšdný – rozhovor s ministrem kultury Danielem Hermanem. Dárek byl v redakci trpělivě očekáván. Všechny pečlivě formulované otázky úspěšně vzdorovaly proudu času až do konce listopadu, kdy se (a to je jen dobře) z připravované koncepce rozvoje knihoven stala koncepce schválená. Text jsme nechali v původní podobě s poznámkou a doufáme, že to čtenářům potěšení z článku nezmenší.

Stejně tak trpěliví a připravení museli být původci projektu CzechELib (vypovídá o tom i podnázev článku – projekt 12:05). Projekt se týká vybudování národního licenčního centra pro elektronické informační zdroje z oblasti vědy a výzkumu a je mu věnováno prosincové téma. Trpělivost jste osvědčili i vy – celkový přehled oceněných v rámci soutěže Knihovna roku přinášíme vzhledem k posunutému termínu udílení cen také teprve v tomto čísle, stejně jako informace o letošní Knihovnické dílně.

Probíráme-li se články z praxe knihoven, vidíme, že ani tam to bez trpělivosti nejde. Ať už jste knihovník vítkovické pobočky Knihovny města Ostravy a pracujete s romskými dětmi nebo dětmi s autismem, metodik knihovny pověřené regionálními funkcemi a setkáváte se v terénu s kolegy různých povah a temperamentů, nebo jste „děckař“ z Chrudimi. Když si založíte čtenářský deník online podle návodu Jana Holečka, půjde to docela rychle, ale ne zas tak rychle, abyste výše zmínovanou vlastnost nemuseli uplatnit.

A jestli si přečtete desátou pohádku o PR a vezmete si ji k srdci, možná se vám změní život – ta je totiž o promyšlení věcí, trpělivosti a běhu na dlouhou trať úplně celá.

Klidné vánoční svátky, sílu a trpělivost pro všechny vaše dlouhé tratě vám za redakci přeje

PAVLA VLKOVÁ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Jaroslav Císař)
Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz; redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda),
Mgr. Svatomíra Fojtová,
PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová,
PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o.,
Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9
– Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát),
e-mail: info@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWECO CZ s. r. o.; B. Welemínová – PERIODIKA.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvem poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslu 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €
(dvojčíslu 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 8. 12. 2016.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

CzechELib – projekt 12:05

Pod názvem *CzechELib* se skrývá projekt vybudování Národního licenčního centra pro elektronické informační zdroje; projekt přinese systémové změny způsobu zajištění těchto zdrojů pro uživatele z oblasti vědy a výzkumu. Spojení know-how a soustředění finančních prostředků umožní vyšší efektivitu při pořizování a správě elektronických informačních zdrojů.

M. Svoboda při zahajovacím prosluvu na konferenci *Efektivní informační služby pro veřejnost a státní správu (EFI)*, kde byl představen i projekt *CzechELib*.

Momentka z průběhu konference

Předmětem projektu je systémová změna zajištění přístupu k informačním zdrojům z oblasti vědy, výzkumu a inovací (dále jen VaVaI) v souladu s Národní RIS3 strategií (zkratka z Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation) s cílem zvýšit výkonnost VaVaI CzechELib. Projekt bude probíhat v letech 2017 až 2022, v letech 2018–2020 bude z projektu podpořen i nákup přístupů k elektronickým informačním zdrojům (EIZ), v letech 2021 a 2022 bude obnovena podpora ze státního rozpočtu. Po celou dobu projektu bude monitorována jeho efektivita. Projekt poskytne věrohodné statistiky využívání zdrojů a zvýšenou podporu pro hodnocení vědy.

ÚVOD

Proč 12:05? Při prezentaci projektu Monitorovacímu výboru operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (dále jen OP VVV) se vzácně shodli představitelé vysokých škol, Akademie věd ČR, Rady pro výzkum, vývoj a inovace i průmyslu, že tento projekt tady měl už dávno být. Na poslední chvíli se naplňuje požadavek Rady pro výzkum z roku 2012: *Je třeba změnit stávající způsob podpory financování EIZ ze státního rozpočtu, ...vytvořit koncepční model finanční podpory EIZ jako základní nezbytné informační infrastruktury pro vědu a výzkum a od roku 2018 tento model zavést do praxe v ČR.* Zatímco ve většině civilizovaných zemí takovýto model po několikaletých přípravách už řadu let v různých variantách funguje, reálné přípravy na nejvyšší úrovni u nás začaly teprve v létě 2015. Téměř celý další rok trvalo rozvažování MŠMT ČR, zda si – podobně jako u řady ukončených individuálních projektů národních – ponechat řízení a financování projektu a odborného garanta pověřit „pouze“ odborným obsahem.

Teprve 21. června tohoto roku se Národní technická knihovna (NTK) dozvěděla, že jí bude svěřena odpovědnost za zpracování, předložení všem úrovním řízení a samozřejmě také za bezchybnou realizaci projektu za 1,3 miliardy Kč. Termíny předkládání jednotlivých úrovní a jazykových mutací projektu byly vražedné. Původní naděje, že by projekt mohl být financován již od října, listopadu nebo alespoň prosince, padly, přitom přípravné práce dávno běží díky práci dobrovolníků, kterým alespoň touto cestou děkují.

Projektová žádost byla předložena v požadovaném termínu do konce října 2016, a teď již zbývá jen doufat, že hodnotitelé a Řídící orgán programu stihnou připravit Právní akt k podpisu do konce roku, aby projekt – finančně zabezpečen – mohl k Novému roku oficiálně odstartovat.

SOUČASNÝ STAV

V České republice v současné době existuje celkem 18 „konsorcií“, která sdružují přibližně 130 institucí VaVaI (veřejné vysoké školy, ústavy Akademie věd ČR, velké, zejména fakultní nemocnice, velké knihovny a další výzkumné organizace) a zajišťují pro ně přístup k téměř stovce kolekcí EIZ. Konsorcia jsou podporována ze dvou různých nesynergických programů MŠMT: Informace – základ výzkumu (LR) a operační program Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI), takže obdobné požadavky a nákupy těchto konsorcií se řeší odděleně. Tím dochází přinejmenším k duplicitě agendy, a tak i ke zvýšení finančních nákladů jednotlivých subjektů i k nárokům na specializované lidské zdroje. Dosud se v ČR neuskutečnil žádný průzkum či zjišťování poptávky po EIZ na celostátní úrovni. Je tedy velmi pravděpodobné, že některé zdroje nakupují instituce duplicitně a jiné nakupují ze svých prostředků bez jakékoliv podpory.

PŘÍČINY PROBLÉMU

Primární příčinou problému je nevhodný způsob přidělování podpory konečným uživatelům. Soutěž „projektů“ předkládaných jednotlivými „konsorciemi“ nijak nestimuluje potřebnou domluvu, přesto k samovolné koncentraci došlo. Nicméně přetrvávají dílčí problémy:

- neexistuje průzkum potřeb na národní úrovni;
- vyjednávání je roztržité a neefektivní, bez jednotné politiky, tím méně metodiky, což oslabuje vyjednávací síly;
- administrativní náklady jsou rozloženy do desítek institucí a často nevyčísitelné;
- nejsou stanoveny jednotné licenční podmínky;
- fakturační zvyklosti a termíny plateb jsou mezi konsorciemi rozdílné;
- nevyužívají se nástroje na efektivní správu portfolií EIZ;
- statistiky využívání EIZ a jejich interpretace nejsou vždy srovnatelné a často jsou nedostupné;
- neexistuje centrální podpora bibliometrických služeb;
- neexistuje národní reprezentace pro vyjednávání na mezinárodní úrovni;
- neexistuje reprezentace pro jednání s vydavateli o změně financování přístupu k EIZ z předplatného na Open Access.

CÍLE PROJEKTU

Globálním cílem projektu je **zvýšení výkonnosti a efektivity oblasti VaVaI v ČR** prostřednictvím systémové změny způsobu zajištění EIZ pro uživatele z oblasti VaVaI, která přinese významnou úsporu veřejných prostředků vynakládaných uživateli na související administrativu. Tu převezme národní licenční centrum (dále jen CzechELib), které soustředí dosavadní know-how do profesionálního týmu zajišťujícího operativní administrativu (výběrová řízení, smluvní uspořádání, platby, provozní podporu atd.). Soustředění finančních prostředků do národního centra umožní dosáhnout výhodnějších smluvních podmínek zajištění elektronických informačních zdrojů.

Fungování CzechELib bude pilotně ověřeno prostřednictvím zajištění EIZ v letech 2018 až 2022, přičemž z projektu bude financován nákup přístupů v letech 2018–2020. Díky projektu dojde k výraznému zkvalitnění informační infrastruktury výzkumu podporovaného z veřejných prostředků a v důsledku toho i podmínek pro zvýšení produktivity výsledků VaVaI v ČR, jakož i k usnadnění reflexe a hodnocení těchto výzkumů jak na úrovni jednotlivých výzkumných organizací, tak i na národní úrovni. Připojení k CzechELib bude dobrovolné, bude na ně však vázána finanční podpora z veřejných zdrojů, kterou získají instituce, jež se zapojí do projektu před uzavřením smluv s vydavateli.

Pohled do auditoria konference EFI

Vystoupení Milana Šindeláře, vedoucího odd. komunikace NTK

Vzhledem k tomu, že CzechELib převezme administrativní zátěž zajištění EIZ, bude dalším přínosem pro tyto uživatele uvolnění kapacit pro informační podporu vlastní cílové skupiny. Náklady zajištění EIZ (licenční poplatky) budou hrazeny částečně zapojenými institucemi a částečně z rozpočtu projektu. Spolufinancování z prostředků EU zajistí maximální možnou transparentnost, neboť proces zajištění EIZ bude podřízen přísným pravidlům operačních programů, jejichž dodržování je kontrolováno množstvím nezávislých subjektů. Významná finanční spoluúčast institucí VaVaI potom zajistí hospodárnost a přiměřenost při definování a saturování jejich potřeb.

PODSTATNÉ ZMĚNY

Zásadní změnou je **eliminace současné fragmentace** zajišťování EIZ vytvořením institucionálního zázemí pod NTK s názvem CzechELib, které bude centrálně zajišťovat EIZ pro oblast VaVaI v ČR. Pro pilotní ověření funkcí CzechELib bude spolufinancován nákup licencí pro přístup k EIZ minimálně ve výši 50 %. Koncentrace veřejných zdrojů na zajištění EIZ, jednotná národní strategie a profesionalizace služeb přinese výhodnější podmínky a současně výrazně sníží administrativní zátěž účastníků. Centrální monitoring a evaluace umožní optimalizovat alokaci vynakládaných prostředků jak na straně poskytovatele, tak na úrovni jednotlivých účastníků z různých sektorů.

Další významnou změnou bude **zlepšení podmínek přístupu k EIZ a vytvoření systému jejich komplexní informační podpory**. CzechELib zabezpečí přístup k EIZ uživatelsky přívětivým způsobem. Vedle toho poskytne řadu služeb nezbytných pro zajištění, správu a evaluaci efektivity užívání EIZ. Dále se bude poskytovat dlouhodobá archivace nakoupených EIZ, informačně-referenční servis, vzdělávání, semináře pro uživatele, konference s mezinárodní účastí a další.

Zlepšením současného stavu bude i zvýšená **podpora nástrojů pro hodnocení výsledků výzkumu, vývoje a inovací**. Vedle bibliometrických databází Web of Science a Scopus se bude podporovat i získání analytických nástrojů InCites a SciVal. To umožní lepší strategické řízení

a hodnocení sektoru VaVal jak na národní úrovni, tak na úrovni jednotlivých institucí. CzechELib bude poskytovat datovou i metodickou podporu při zpracování analýz.

V důsledku těchto změn dojde i k **posílení mezinárodních vazeb**. CzechELib bude moci ČR oficiálně zastupovat při jednáních o spolupráci v ostatních zemích. Usnadní se přístup k nejlepší zahraniční praxi, která se promítne i do fungování CzechELib.

KOMU BUDE PROJEKT SLOUŽIT

— Odborná veřejnost

Občanská věda, kterou podporuje Evropská komise jako součást jednotného digitálního trhu, zahrnuje široké spektrum účasti zástupců odborné veřejnosti: od pouhého informování o výsledcích vědy až po aktivní účast ve vědeckém procesu různými způsoby (např. jako pozorovatelé, shromažďovatelé nebo zpracovatelé dat). Poskytovatelem přístupu pro tyto výzkumníky mimo vědecké či vysokoškolské instituce jsou zejména velké odborné knihovny, galerie a muzea. Využití zdrojů je z hlediska objemu marginální a dopad na cenu zdrojů rovněž.

— Pracovníci výzkumných organizací a VŠ

Má-li být výzkum v ČR kompetitivní v evropském a celosvětovém kontextu, je – jak také konstatuje Národní RIS3 strategie – přístup k oborově specifickým EIZ nezbytností. Tato dominantní cílová skupina využívá nejen standardní a multioborové EIZ, ale i vysoce specializované odborné databáze, kde využití bývá nižší (úzká cílová skupina) a cena vyšší (specializace), a to jako nedílnou součástí svého výzkumného aparátu. Primárními (měřitelnými) výstupy jsou odborné publikace (např. články ve světových odborných časopisech) a aplikované výstupy (např. patenty, certifikované metodiky a technologie).

— Studenti VŠ

Pro kvalitní přípravu absolventů VŠ je dostupnost elektronických odborných informačních zdrojů nutností. Počínaje třetím ročníkem bakalářského studia (sepisování bakalářské, následně pak magisterské a doktorské práce) se multioborové i odborné EIZ standardně využívají jako zdroje informací. Cílovou skupinou jsou tedy všichni studenti VŠ studia nejpozději od posledního ročníku bakalářského studia, dostupnost EIZ má zásadní vliv na kvalitu závěrečných prací.

— Pracovníci veřejné správy v oblasti VaVal

Pro zaměstnance státní správy v oblasti VaVal, a především pro ty, kdo pracují v oblasti hodnocení, plánování a financování vědy, jsou klíčové zejména bibliometrické databáze Scopus a Web of Science a rovněž nad těmito daty pracující analytické nástroje SciVal a InCites. Využití těchto zdrojů bude spíše nárazové. Přestože jejich vydavatelé obvykle nastavují výrazně vyšší ceny pro státní správu než pro akademickou sféru, lze při vytvoření větších konsorcií očekávat benevolentnější cenovou politiku.

AKTIVITY PROJEKTU

Do projektu patří celkem sedm propojených klíčových aktivit.

Řízení projektu (za pomoci metody Prince2®) zahrnuje všechny procesy a činnosti související s jeho vedením a administrativou v realizační fázi a řízením jeho odborných i administrativních činností tak, aby byly v souladu s projektovou žádostí a podmínkami poskytnutí podpory OP VVV.

Vytvoření, provozování a evaluace CzechELib. Nejdříve bude provedena detailní analýza možností vytvoření, fungování a zajišťování jednotlivých činností centra CzechELib tak, jak jsou definovány v projektu. Výsledkem bude konkrétní postup, jak centrum podle současné koncepce a ve stávajících podmínkách vytvořit a zajistit jeho fungování v průběhu realizace projektu,

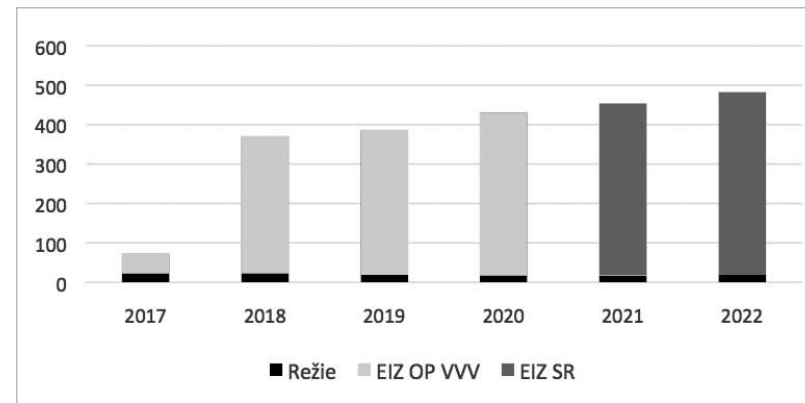
Celkové náklady (v mil. Kč)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Celkem (položky)
Režijní náklady ¹	23,1	23,5	18,6	18,0	17,0	19,1	119,2
EIZ OP VVV ²	50,0	347,3	368,2	412,8			1 178,3
EIZ SR ³					437,6	463,8	901,4
Celkem	73,1	370,8	386,8	430,8	454,6	482,9	2 199,0

(Celkem bez nákladů státního rozpočtu: 1 297,6)

- 1 Provoz centra, soft- i hardware, platy lidí, konference, cestovné aj.
- 2 Podpora EIZ cca 60 % ceny, u hodnotících databází a nástrojů 70 %
- 3 Předpokládaná výše podpory ze státního rozpočtu

Graf:
Výdaje CzechELib
v letech
2017–2022

v období udržitelnosti i po něm. Poté bude centrum zřízeno jako útvar NTK, což si vyžádá změny ve stávajících interních předpisech NTK, resp. vytvoření interních předpisů CzechELib, a personální zajištění centra. Činnost centra jako celku bude průběžně sledována a vyhodnocována jako podklad k uskutečnění potřebných změn.

Nastavení pravidel systému, výběrová řízení na zajištění licencí pro EIZ a evaluace. Tato úvodní aktivita zahrnuje především vytvoření pravidel a metodik pro výběr EIZ, rozdělování podpory (ať jde o prostředky programu OP VVV v prvních třech letech projektu, tj. 2018–2020, či následně o prostředky státního rozpočtu z kapitoly VaVal v posledních dvou letech projektu, tj. 2021 a 2022, i v období udržitelnosti, tj. 2023–2027, i po ní) a vytvoření rámcových podmínek pro vyjednávání licenčních smluv. Následně pak zahrnuje zjištění zájmu o jednotlivé EIZ ze strany uživatelů, získání předběžných cenových nabídek od vydavatelů, posouzení jejich přijatelnosti jednotlivými účastníky při stanovené výši spolufinancování, realizaci nákupu a zajištění přístupu k EIZ formou veřejných zakázek a sjednání příslušných smluv.

Administrace a správa provozu systému přístupu k EIZ a jeho evaluace je průběžná aktivita zahrnující zajištění přístupu, podporu uživatelů a hodnocení využívání a přínosů a jednotlivých EIZ. Její součástí je i monitorování využívání EIZ.

Technologické zajištění správy centra má jako první úkol vytvořit s využitím know-how ze současných fragmentárních, roztržitých a vesměs velmi jednoduchých a omezených lokálních systémů nový komplexní spolehlivý informační systém, bez něhož je provoz CzechELib nepředstavitelný. Pro pořizování a správu EIZ budou navrženy a vyvinuty nové informační moduly pro správu matice rozsáhlého portfolia EIZ na jedné straně a velkého počtu uživatelů na straně druhé. Jejich účelem je rovněž výrazné zvýšení uživatelského komfortu prostřednictvím webu CzechELib.

Publicita projektu, propagace EIZ a podpora uživatelů. Cílem této aktivity je navrhnout, vyvinout a následně naplnit webové stránky projektu CzechELib pro poskytování informací a pro uživatelskou podporu. Stránky budou přinášet informace o národních i mezinárodních aktivitách, o činnostech centra CzechELib při správě portfolia EIZ a o dalších aktivitách. Díky nově vyvinutým modulům budou nabízet funkcionalitu s přidanou hodnotou funkcí pro uživatelskou podporu. Budou rovněž sloužit k propagaci a poskytování informací o projektu CzechELib a jeho výsledcích. Pro webové stránky, veškeré tiskoviny, prezentace a propagaci projektu bude vytvořen jednotný grafický styl respektující požadavky OP VVV. V rámci aktivity budou organizována odborná setkání a prezentace, zahraniční pracovní cesty apod.

Závěrečná evaluace a doporučení. V této aktivitě bude na závěr projektu všestranně vyhodnoceno fungování centra CzechELib a budou navržena doporučení pro jeho další činnost jako organické součásti NTK. Ukáže-li se to jako vhodné, bude navržena sada doporučení k úpravě stávajících podmínek a koncepce centra tak, aby bylo možné jeho fungování maximálně zefektivnit. Zhodnoceno bude jak fungování procesů CzechELib uvnitř NTK, tak jeho spolupráce s uživateli i případná úprava vztahu NTK (právní uspořádání, financování aj.) vůči zřizovateli.

V ČEM JE NAVRŽENÉ ŘEŠENÍ INOVATIVNÍ?

Řešení projektu je inovativní především v tom, že spojuje know-how a soustřeďuje finanční prostředky na jedno centrální místo, a to do Národního licenčního centra CzechELib. Poprvé bude také na národní úrovni zjištěn seriózní zájem o přístup k EIZ prostřednictvím nově vyvinutých softwarových nástrojů. Budou vytvořeny jednotné smluvní podmínky pro nákup EIZ. Dosáhne se tak vyšší efektivity při pořizování a správě EIZ.

FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ PROJEKTU

Celkový objem finančních prostředků poskytnutých z programu OP VVV činí v letech 2017–2022 1 298 mil. Kč. Z toho přes 90 % (1 178 mil. Kč) bude věnováno na podporu nákupu zdrojů na roky 2018–2020 a zřízení a provoz centra spotřebuje 122 mil. Kč. To při celkovém objemu prostředků jak z podpory, tak od účastníků za pět let věnovaných na nákup EIZ ve výši cca 3,8 miliardy Kč představuje neuvěřitelně skromná 3,2 %. V období udržitelnosti se pak očekávají náklady na provoz centra ve výši cca 17,5 mil. Kč ročně (v cenách a mzdách roku 2016), což při ročním nákladu na EIZ v té době představuje ještě skromnější částku – něco přes dvě procenta. Ale to jsou jenom nejlepší možné odhady, přesnější výhled v oblasti cen a způsobů úhrady EIZ by vyžadoval křišťálovou kouli.

ZÁVĚR

Kromě samotné finanční podpory nákupu elektronických informačních zdrojů přinese projekt CzechELib všem účastníkům srovnatelné podmínky, jasná pravidla pro smluvní uspořádání založená na ověřených „best practices“. Citelně se sníží administrativní zátěž jednotlivých škol, ústavů a dalších uživatelských institucí.

Česká republika také získá reprezentaci pro jednání na mezinárodní scéně. Tam se chystá mimo jiné paradigmatická změna způsobu úhrady redakčního zpracování výstupů výzkumu spojeného s jeho evaluací v peer-review procesu od dosavadního modelu předplatného na model platby vydavatelů s následným volným přístupem.

MARTIN SVOBODA, Národní technická knihovna

Více informací naleznete na www.czechelib.cz a také v příspěvku Martina Svobody CzechELib žije ve sborníku Knihovny současnosti 2016.

Knihovnu vnímejme jako vzdělávací instituci

Foto MK ČR

Současný ministr kultury **Daniel Herman** poskytl našemu časopisu rozhovor, který pokrývá široké spektrum problematiky knihovnictví a knižní kultury. Týká se činnosti a financování knihoven, dotační politiky Ministerstva kultury v oblasti knižní kultury, otázek aktuální přípravy legislativy, podpory čtení a čtenářství, situace kolem rekonstrukce stávající budovy Národní knihovny ČR v Klementinu a výhledu na stavbu novou, ale nevyhýbá se ani osobním otázkám.

→ **Pane ministře, za velký úspěch považujeme přijetí Státní kulturní politiky na léta 2015–2020, na jejíž přípravě se aktivně podílela knihovnická veřejnost. Dokument implementace poprvé vyčíslil finanční náklady na realizaci jednotlivých priorit. Podaří se tyto finanční prostředky získat do rozpočtu MK?**

Plán implementace představuje optimální či potenciální výši prostředků státního rozpočtu, kdy jednotlivé fáze a úkoly budou realizovány v míře

odpovídající aktuálním rozpočtovým možnostem. Strategickým cílem Ministerstva kultury ČR je stále, v souladu s Programovým prohlášením vlády, aproximovat rozpočet kapitoly našeho ministerstva tak, aby její rozpočet dosáhl 1 % celkových výdajů státního rozpočtu.

→ **V současné době ministerstvo kultury ve spolupráci s Ústřední knihovnickou radou a dalšími odborníky připravuje novou koncepci rozvoje**

Knihoven na léta 2016–2020¹ (s výhledem do roku 2025). Co by v ní podle Vašeho názoru nemělo chybět?

Za velmi důležité v současné době překotného rozvoje informačních technologií považují dva aspekty – jednak rozvoj schopností tyto technologie efektivně používat (otázka digitální gramotnosti), ale zároveň v nemenší míře rozvíjet porozumění psanému textu (otázka čtenářské gramotnosti). Domnívám se, že role knihoven v obou těchto směrech je nezastupitelná a měla by se promítnout do zmíněné koncepce.

→ Během vašeho působení ve funkci ministra kultury potěšitelně vzrostl objem prostředků rozdělovaných v rámci grantových řízení pro oblast literatury a knihoven. Uvažujete o zavedení nových dotačních titulů, případně nějaké systémové změně dotačního řízení?

Rozpočtové možnosti skutečně umožnily jak významné navýšení prostředků na podporu současné literární tvorby i vydávání překladů české literatury v zahraničí, tak i v oblasti knihoven zahájení nového programu na podporu nákupu cizojazyčné literatury do knihoven, který byl dlouhodobým záměrem Ministerstva kultury ČR. Projekt vychází z předpokladu, že v každém kraji vzniknou centra, zajišťující efektivní vytváření výměnných knihovnických fondů cizojazyčné literatury pro knihovny regionu. Pokud jde o změny v dotačním řízení, v oblasti literatury jsme zavedli možnost tzv. víceletých grantů pro kulturní aktivity, konkrétně pro vydávání literárních periodik a pořádání literárních festivalů a přehlídek i na přípravu a vydání národních edičních počinů. Ministerstvo kultury tím vyšlo vstříc potřebám realizátorů významných kulturních akcí, samozřejmým předpokladem je splnění stanovených podmínek na straně žadatele.

→ V roce 2005 předalo ministerstvo kultury do kompetence krajů dotační program podpory regionálních funkcí knihoven. Jedná se o základní podporu knihoven v malých obcích. Během deseti let došlo ke snížení dotací o 21 mil. Kč. Některé kraje převedly finance do jiných oblastí. Mohlo by se ministerstvo nějakým způsobem angažovat v této oblasti, například jednáním s Asociací krajů ČR?

1 Materiál Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017–2020 schválila vláda dne 23. 11. 2016. Této koncepci se budeme věnovat samostatně.

Nejprve bych rád upřesnil, že dotační program Ministerstva kultury na podporu regionálních funkcí knihoven byl převeden do kompetence krajů na základě legislativním: prostředky na financování regionálních funkcí knihoven byly převedeny do působnosti krajů na základě zákona č. 1/2005 Sb., kterým se změnil zákon o rozpočtovém určení daní č. 243/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Vzhledem k tomu může Ministerstvo kultury ČR zastávat v této věci pouze roli doporučující, což podle mého názoru také přiměřeně činí. Na konci roku 2014 byl aktualizován Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Současně byla s podporou ministerstva vydána publikace *Služby knihoven knihovnám*, určená k propagaci krajských programů regionálních funkcí knihoven mezi starosty. Důležitost této problematiky připomínáme také na pravidelných poradách našeho ministerstva se zástupci krajských úřadů.

→ Novela autorského zákona otevře cestu k dohodám na zpřístupnění kulturního dědictví v digitální podobě. Knihovny navrhuji, aby vše, co doposud bylo zdigitalizováno, bylo prostřednictvím knihoven zpřístupněno. Aby každý občan mohl přijít do kterékoliv knihovny a zde si vše bezplatně prohlížet. Taková licence na zpřístupnění bude vyžadovat úhradu ze státního rozpočtu. Budete tento záměr podporovat a prosazovat?

Máte pravdu, že aktuálně projednávaná novela nabízí několik nových licenčních mechanismů, které by mohly knihovny využít ve veřejném zájmu nad rámec stávajících výjimek. Tyto výjimky (slovy autorského zákona „zákonné licence“) náš autorský zákon již upravuje. Konkrétně jde o Knihovní licenci a Licenci pro určitá užití osiřelého díla. I když jde o úpravu tím nejširším možným způsobem, který dovoluje unijní a mezinárodní úprava, je bezesmluvní využívání těchto výjimek nutně velmi omezené s ohledem na oprávněné zájmy autorů a dalších nositelů práv. Tyto zájmy jsou při jejich uplatňování či používání poměřovány takzvaným třístupňovým testem. Zjišťovali jsme proto i v zahraničí způsoby, kterými by knihovny mohly v souladu s principy autor-

ského práva zefektivnit svou službu čtenářům. Výsledkem jsou návrhy na doplnění možnosti licencování některých užití v rámci tzv. rozšířené kolektivní správy (vzájemné sdílení digitalizovaných děl z fondů jednotlivých knihoven a jejich následné zpřístupňování na knihovnických terminálech, digitalizování a zpřístupňování děl na trhu nedostupných, rozmnožování a následné půjčování notových partitur) a licencování co nejširšího užití osiřelých děl. Pokud budou tyto naše návrhy schváleny, bude samozřejmě nutno při sestavování rozpočtu resortu počítat s tím – a bude to samozřejmě náš zájem –, že tyto nové licence nezůstanou mrtvou literou, ale budou knihovnami efektivně využívány ku prospěchu čtenářské veřejnosti.

→ Dynamicky roste vydávání elektronických knih, ale zatím není zajištěn jejich sběr, zpracování, uchování a zpřístupnění pro současné i budoucí generace. Jak se vyvíjí legislativní úprava ohledně povinného ukládání elektronických publikací v knihovnách?

Tuto situaci Ministerstvo kultury aktuálně řeší – je zpracovávána novela zákona o neperiodických publikacích a novela knihovního zákona. Cílem nové právní úpravy je právě sběr, uchování a zpracovávání neperiodických elektronických publikací. Základní koncept je takový, že vydavatel elektronické knihy ji bude odevzdávat (samozřejmě elektronicky) Národní knihovně ČR, a ta ji bude uchovávat. Téma, které ještě není dořešeno, se týká autorských práv a zpřístupňování elektronických publikací jak čtenářům Národní knihovny ČR, tak i dalším knihovnám. Zde vstupuje do hry novela autorského zákona, kterou nyní projednává Poslanecká sněmovna. Zároveň je nyní předmětem diskuse co možná přesné určení elektronických publikací, které budou takto sbírány. Zároveň musím zdůraznit, že návrh, který ministerstvo kultury zpracuje, musí být předložen do připomínkového řízení, jak to předpokládají Legislativní pravidla vlády –, a může tedy ještě doznat změn oproti naší představě. Kdy a s jakým výsledkem návrh projde celým legislativním procesem, nemohu nyní odhadnout.

→ Čtenářská gramotnost, čtení je jednou z nej důležitějších kompetencí pro vzdělávání a kaž-

denní život. Podpora čtenářství je zatím velmi omezená a roztržštěná. Přípravuje Ministerstvo kultury ČR něco v této oblasti?

Právě na toto téma jsem jednal s profesorem Jiřím Trávníčkem, který mi představil záměr vytvoření národního programu podpory čtenářství, zpracovaného ve spolupráci s řadou subjektů, které se na této záslužné činnosti podílejí, a požádal o jeho podporu. Byť ministerstvo v rámci svých dotačních řízení i prostřednictvím příspěvkových organizací podporuje řadu projektů s tímto zaměřením, je evidentně vnímána potřeba jejich zastřešení a koordinace. Po rozpracování tohoto záměru do větších podrobností včetně finančních dopadů zamýšlíme projednat téma s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT ČR), jemuž problematika přísluší stejnou měrou, a v případě shody následně seznámit s cíli programu a konkrétními opatřeními k jeho naplňování vládu ČR.

→ V oblasti dětského čtenářství běžně spolupracují knihovny a školy, ale po řadu let se nedaří dohodnout s MŠMT ČR otevření společných projektů. Neblýská se na lepší časy?

Jak jistě víte, v letech 2013 a 2014 Národní knihovna ČR za finanční podpory Ministerstva kultury ČR uskutečnila dva reprezentativní čtenářské průzkumy v oblasti dětského čtenářství: „České děti jako čtenáři v roce 2013“ včetně vydání publikace a „České děti jako čtenáři v roce 2014“. V letech 2009–2015 se Ministerstvo kultury ČR podílelo na realizaci Strategie celoživotního učení MŠMT ČR. Na její zajištění nebyly poskytnuty žádné účelové finanční prostředky, veškeré aktivity při zajištění její implementace byly tudíž hrazeny pouze v rámci běžného rozpočtu našeho ministerstva, případně zapojených institucí (knihoven). Výhledově jsou možnosti spolupráce MK ČR s MŠMT ČR nadále otevřeny při realizaci Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020, schválené usnesením vlády ČR č. 342 ze dne 12. 5. 2014. Bohužel knihovny stále nejsou dostatečně vnímány jako vzdělávací instituce, což se promítá například v nemožnosti žádat o dotace v oblasti neformálního vzdělávání z dalších finančních zdrojů a kapitol. Nicméně stále se snažíme dojednat s MŠMT ČR podporu a spolupráci na celé řadě projektů a aktivit, nejen v oblasti knihoven.

→ V souvislosti s rekonstrukcí Klementina pro-
nikly na veřejnost zprávy o omezení dostup-
nosti knihovnických fondů a služeb Národní knihov-
ny ČR po dobu několika let. Můžete se k tomu
vyjádřit?

Od doby zveřejnění těchto informací se situace
vyvinula: nyní se ukazuje, že rekonstrukci je
možné rozložit do několika etap a knihovní fond
stěhovat postupně, což umožní plynulejší posky-
tování služeb veřejnosti, byť pochopitelně s mír-
nými omezeními. Výraznější omezení provozu
Národní knihovny ČR tak lze očekávat nejdříve na
období několika měsíců, nikoli let, přičemž se po-
čítá se zachováním exkluzivnějšího režimu posky-
tování služeb vědeckým pracovníkům. Omezení
by se neměla dotknout národního konzervačního
fondu a konzervačních fondů 19. století, které jsou
zpřístupňovány ve studovně v Hostivaři. V Kle-
mentinu by měly zůstat historické fondy a během
rekonstrukce bude v provozu všeobecná studov-
na. K otázce zajištění poskytování služeb Národní
knihovny ČR v průběhu rekonstrukce Klementina
též vznikl poradní sbor Ministerstva kultury, slo-
žený ze zástupců knihovnické a akademické ve-
řejnosti. O chystaných změnách bude Národní
knihovna ČR veřejnost průběžně informovat na
svých webových stránkách.

→ V implementaci státní kulturní politiky je
mezi plánovanými aktivitami uvedeno mimo jiné
i „vyhodnocení efektivity revitalizace Klemen-
tina a depozitářů Národní knihovny ČR a ověření
otázky výstavby nové budovy Národní knihov-
ny“. Považujete výstavbu nové budovy pro Ná-
rodní knihovnu ČR za možnou?

Vyhodnocení efektivity investičních akcí revitali-
zace Klementina a rekonstrukce a výstavby depo-
zitářů Národní knihovny ČR bude možné provést
až po jejich ukončení. Víím, že výstavbu nové mo-
derní budovy pro Národní knihovnu ČR podporuje
akademická obec, nicméně je třeba si uvědomit,
že na zajištění dostatečných depozitních kapacit
i nutných oprav areálu Klementina je ze státní-
ho rozpočtu nyní vynakládáno nemalé množství
finančních prostředků. Otázku novostavby proto
považuji v tuto chvíli spíše za teoretickou, mu-
sela by mít politickou podporu patrně již příští
vlády.²

2 I tato problematika je zahrnuta do zmiňované Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017-2020,
schválené vládou 23. 11. 2016.

→ Když se vám podaří vyšetřit volný čas na čtení,
jakým žánrům nebo autorům dáváte přednost?

Mám stále rozečteno několik knížek – taky tako-
vých, které si беру do auta, do letadla a vlaku.
Potěšila mne například kniha *Santini* od Stanisla-
va Růžičky a Vladimíra Kuncce. Jsou v ní zmapová-
ny kapitoly Santiniho života, jeho významné stav-
by. Santini dokázal spojovat různé styly – a také
dnes je nutné spojovat to, co spojovat lze. Také
chci zmínit knihu paměti bývalé mluvčí Charty 77
Marie Růt Křížkové *Slyšet a odpovídat*. Mezi další
knihy, ke kterým se stále vracím, patří *Bible a Tal-
mud*. To ovšem není literatura, kterou čtu sou-
visle, jde o knihy, ze kterých průběžně čerpám in-
spiraci, energii i poučení. Mám taky rád básně,
často jde o tvorbu židovských autorů. Velmi mě
zaujala básnička židovsko-německého původu
Hilde Domin, která před Hitlerem odešla do Latin-
ské Ameriky a po válce se vrátila do Západního
Německa. Před pár dny jsem dočetl knihu *Svo-
boda v exilu*, jejímž autorem je nositel Nobelovy
ceny míru a vzácná osobnost Tändzin Gjamccho,
14. tibetský dalajlama, kterého jsem měl tu čest
přivítat v Nostickém paláci, sídle ministerstva kul-
tury. Bylo to nesmírně obohacující setkání s člo-
věkem moudrým, mírumilovným, charismatickým,
širícím myšlenky soucitu, lásky a smíření. Bohu-
žel, jak správně říkáte, času opravdu mnoho ne-
mám a těch knih, které bych si rád přečetl, je ob-
rovské množství. Daří se mi to ve větší míře
a v klidu pouze v létě, kdy trávím vždy pár dní na
šumavské chalupě.

→ Jaký je váš vztah k elektronickým knihám?

Vnímám elektronickou knihu jako přirozený důsle-
dek technologického vývoje. Rozhodně nejsem
v tomto ohledu žádným „rozbíječem strojů“. Ze-
jména pro lidi, kteří se potýkají s nedostatkem
prostoru, je knihovna schovaná ve čtečce veli-
kosti školního sešitu dobrým řešením. Současně
však musím přiznat, že osobně jsem ke čtečkám
nepřilnul. Redukují knihu na text a berou jí to, co
z ní tradičně činí artefakt: půvab knižní vazby, jež
je ostatně respektovaným oborem umění právě
tak jako knižní ilustrace nebo typografie. Tištěná
kniha má navíc svou individuální paměť: záložku
ze staré účtenky, nezamýšlenou stopu po kávě,
jíž jsme nad ní pili, ohnutý roh. Také umí stárnout,

spolu se svým čtenářem. Obálka se odírá a třepí,
listy žloutnou, knižní archy se rozestupují, jak se
uvolňují nitě či kliš. Knihu si tak můžeme zintim-
nit, jako si zintimníme vše, co nás viditelně dopro-
vází v čase. Nic z toho elektronická kniha neumí.

→ Využíváte (využíval jste) služeb veřejných
knihoven?

Určitě. Zejména za časů mých studií byla knihov-
na pro každého studenta nepostradatelná. Ně-
které informace bylo možné získat jen ve studo-
vně; opisování bylo první, velmi významnou fází
jejich osvojování. Někdy mám pocit, že současná
dostupnost téměř všech informací na internetu

studium sice významně zjednodušuje, bere mu
ale těžko popsateľný rozměr intelektuálního obje-
vitelství. Té kombinace vzájemně se prostupují-
cího intelektuálního zmocňování se poznatku
a trpělivé, robotné práce. Do knihovny jsem však
nechodil jen pro odbornou literaturu, ale také pro
tituly beletrie, které jsem v množství, v jakém
bych si přál, nemohl mít doma. Výpůjčky tak před-
stavovaly kontinuální výběrové řízení, neboť se
mezi půjčenými tituly vždy objevil některý, který
jsem doma prostě mít musel. Fond veřejné knihov-
ny tak z jisté části spoluurčil také podobu mé
domácí knižní kolekce.

LENKA ŠIMKOVÁ ctenar@svkkl.cz

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

Obecní knihovna Těšany

„Veřejná knihovna je místní branou do světa vědomostí a základním
předpokladem celoživotního vzdělávání, nezávislého rozhodování a kul-
turního rozvoje jednotlivců i společenských skupin,“ uvádí se v *Manife-
stu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách* z roku 1994. O totéž se po-
kouší i Obecní knihovna Těšany v Jihomoravském kraji, ležící asi 25 km
jihovýchodně od Brna.

Uvítání spisovatelky Blanky Kopřivové
vedoucím knihovny

Foto archiv OK Těšany

Obecní knihovna Těšany je umístěna v prosto-
rách místní základní školy ve velice příjemném
prostředí, v centru obce. Je plně automatizovaná
a používá program Clavius REKS. Čtenáři mají
k dispozici webovou stránku s nabídkou vybra-
ných knihovnických služeb a katalog knihovního
fondu, a tak si mohou doma v klidu hledat knižní
tituly. Imobilním a zdravotně znevýhodněným se-
niorům roznáším knihy domů. Pomocí meziknihov-
ní výpůjční služby půjčujeme čtenářům i knihy,
které nemáme ve svém vlastním fondu.

Knihovna zaujímá celkovou plochu 50 m². Je zde
k dispozici veřejně dostupný internet. Knihovní
fond doplňujeme jednak vlastním nákupem knih,
jednak využíváme i možnosti nákupu prostřednictvím
Městské knihovny Kuřim. Knihy také pravidelně
vybírám z výměnného souboru v Židlochovicích.
Odebíráme rovněž několik titulů periodik,
mezi kterými samozřejmě nechybí ani *Čtenář*.

Můžete si ale u nás vypůjčit i hry a audioknihy.
V letošním roce jsme prováděli revizi knihovního
fondu. Z důvodu opotřebování jsme museli vyřa-
dit a odepsat 362 knih. Aktuálně máme v knihovně
celkem 5345 knihovnických jednotek.

Již několikrát u nás v knihovně proběhla autor-
ská čtení se známými českými spisovatelkami:
Alicí Kopřivovou, Blankou Hoškovou a Danou Emin-
gerovou Pravdovou, která pracuje i jako novinář-
ka v nakladatelství National Geographic, píše do
MF Dnes, I dnes.cz a čte fejetony v rozhlasovém
pořadu ČRo Apetýt. Je žákyní spisovatele Arnoš-
ta Lustiga, podle něhož vede kurzy tvůrčího psaní
dodnes.

Celý leden 2017 bude v knihovně probíhat vý-
stava malíře, básníka a spisovatele Josefa Čap-
ka. Zapůjčil nám ji Památník Karla Čapka ve Strži.
Akce pořádané knihovnou přispívají významně ke
kulturnímu dění v obci.

MARTIN FIURY

Není malých knihoven

Knihovnická dílna a Knihovna roku 2016

Druhý říjnový týden letošního roku by se dal zjednodušeně nazvat přehlídkou toho nejlepšího, co se v posledních dvou letech v českých knihovnách urodilo. Ve dnech 10. a 11. října se v Městské knihovně v Praze konala podzimní Knihovnická dílna a 13. října byli v Zrcadlové kapli Klementina vyhlášeni noví držitelé titulu Knihovna roku. Jak to všechno dopadlo?

Knihovnická dílna

Nejprve tedy krátké ohlédnutí za Knihovnickou dílnou, kterou již tradičně připravila Sekce veřejných knihoven SKIP ČR. Dvoudenní akce nabídla jednak přehled témat, která aktuálně hýbou knihovnickým světem, jednak mnoho inspirace z knihoven, jež svými službami a aktivitami patří mezi ty v České republice nejšpičkovější.

První den se účastníci dílny dozvěděli čerstvé informace o procesu přípravy *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2016–2020* a v souvislosti s další aktuální koncepcí, tentokrát věnované celoživotnímu vzdělávání knihovníků, diskutovali o současné situaci v této oblasti. Následovaly vybrané výsledky z nedávného průzkumu prostorového vybavení knihoven, představení chystaného *Standardu pro dobrý fond* či zamyšlení nad tím, co může knihovně „dát a vzít“ budování společné značky a identity. Odborný program ukončili členové týmu pro přípravu Centrálního portálu knihoven (CPK), kteří se zaměřili na novinky pro malé knihovny. Druhý den patřil zmíněné inspiraci a ukázkám z praxe knihoven. Prezentovala se Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně (dlouhodobě jedna z nejprogresivnějších knihoven a držitelka ceny Městská knihovna roku 2014), Knihovna města Olomouce (Městská knihovna roku 2015) se prostřednictvím projektu *Grundtvig* porovnávala s evropskými knihovnami, představily se také knihovny v Horní Lidči (Knihovna roku 2014) a Hroznětíně (Knihovna roku 2015). Závěr celé dílny pak patřil ohlédnutí za uplynulými ročníky setkání *Co venkovské knihovny umějí a mohou* a pozvánce ke členství ve SKIP, který prostřednictvím svých odborných sekcí nabízí „oázu možnosti“ k profesní i vlastní realizaci.

Výše zmíněná témata (i knihovny) pravidelně rezonují a budou i nadále plnit stránky *Čtenáře*, proto si dovoluji jen stručně shrnutí. Trochu mě zamrzelo poměrně nízký počet účastníků, mezi kterými byli opět zejména ti, kteří patří v daných oblastech právě k těm nejaktivnějším. Tak už to ovšem bývá, a nejen v našem oboru. Přesto bych si dovolila v tomto smyslu apelovat: „Pokud byste si měli ve svém nabitém programu vybrat jen jednu z mnoha a mnoha nabízených knihovnických akcí, jedte na Knihovnickou dílnu.“ Opět přinesla souhrn toho nejdůležitějšího, co se průběžně probírá na dílčích seminářích a přednáškách, a jak zde mimo jiné zaznělo – velké knihovny mají svou konferenci *Knihovny současnosti*, malé se setkávají na akci *Co venkovské knihovny umějí a mohou* a pro profesionální knihovny (ale nejen pro ně) je tu *Knihovnická dílna*!

Knihovna roku

Termín letošního udělování cen Knihovna roku posunuly volby do krajských zastupitelstev, a to z tradičního *Týdne knihoven* na následující čtvrtek. Kdo se zúčastnil Knihovnické dílny i slavnostního ceremoniálu v Klementinu za přítomnosti ministra kultury Daniela Hermana, mohl si v hlavě složit pestrou mozaiku. Mozaiku ze střípků neuvěřitelného nadšení, neutuchajícího zájmu a profesionálního nasazení vítězných i nominovaných knihoven: malých i těch větších a největších, vítězů stávajících i minulých... Domnívám se však, že v tomto případě není poražených a není ani „malých“ knihoven. Spolu s ministerskými cenami Knihovna roku byla předána také Cena MK ČR za přínos k rozvoji české kultury, ocenění Městská knihovna roku a cena MARK pro knihovníky do 35 let (obě uděluje SKIP). Gratulujeme všem oceněným!

KNIHOVNA ROKU 2016

Kategorie: Základní knihovna

Hlavní cena: Obecní knihovna v Rapotíně (Olomoucký kraj) Knihovnice Lenka Drechslerová www.kkcrapotin.cz/knihovna/obecni-knihovna-rapotin

Knihovna poskytuje své služby v rekonstruované moderní víceúčelové budově. Interiér knihovny (spojené s informačním centrem obce) je funkční a zároveň pěkný a přívětivý. Knihovna má kvalitní aktuální fond, který pravidelně doplňuje z prostředků obce a rozšiřuje jednak prostřednictvím výměnných souborů, jednak pro zájemce také formou meziknihovnických výpůjčních služeb. Především však poskytuje místní komunitě širokou škálu stále se zlepšujících knihovnických a informačních služeb na vysoké úrovni a v mimořádné provozní době (40 hodin týdně). Bohatá, rozmanitá a nápaditá je nabídka akcí, jimiž se knihovna podílí na kulturním a společenském životě obce; ta vysoce převyšuje běžný standard a přivádí do knihovny stále více obyvatel všech věkových kategorií. Vynikající je spolupráce s vedením obce, kulturním domem, školami i dalšími subjekty. Knihovna výborně pracuje s dětmi, ve zvyklé míře v době školních prázdnin.

Zvláštní ocenění a diplom

- **Obecní knihovna Boršov nad Vltavou** (Jihočeský kraj) za vynikající spolupráci knihovny s obcí a efektivní naplňování role obecního centra kultury a vzdělávání.
- **Obecní knihovna Batňovice** (Královhradecký kraj) za systematickou a koncepční práci v oblasti veřejných knihovnických a informačních služeb a mezigenerační aktivity knihovny v obci.

Kategorie: Informační počín

Hlavní cena: Knihovna Kroměřížska, p. o. (Jihomoravský kraj) za prosazení biblioterapie v rámci preventivních programů na podporu duševního zdraví a integrace osob se specifickými potřebami.

Zvláštní ocenění a diplom

- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích** (Jihočeský kraj) a **Moravská zemská knihovna v Brně** (Jihomoravský kraj) za vytvoření a rozvíjení projektu *ObalkyKnih.cz*.

CENA MINISTERSTVA KULTURY ZA PŘÍNOS K ROZVOJI ČESKÉ KULTURY

PhDr. Karel Sosna

Dlouholetý ředitel Parlamentní knihovny (od roku 1990 až do počátku roku 2016, kdy požádal o uvolnění z funkce) měl od roku 1970 zákaz činnosti v oboru, přesto se pomocí tzv. pokrývačů v 70. a 80. letech podílel na řadě knihovnických projektů (bibliografie, překlady, příprava odborných seminářů). Po převzetí knihovny Parlamentu ČR ji i s pomocí kontaktů ze zahraničí transformoval na srovnatelnou úroveň s podobnými pracovišti ve vyspělých evropských zemích. Podílel se na činnosti tuzemských a mezinárodních profesních knihovnických organizací.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ROKU 2016 (SKIP)

Městská knihovna v Sedlčanech

(Středočeský kraj)

Sedlčanská knihovna je v mnoha svých aktivitách průkopnicí mezi knihovnami (například projekty Čtenářská liga či Univerzita 3. věku). V roce 2009 získala titul Kamarádka knihovna za nejlepší knihovnu pro děti v ČR. Prostory knihovny (fyzické i virtuální) jsou volně přístupné všem generacím a kopírují tak život v běžné rodině. Knihovna má otevřeno 41 hodin týdně, kromě klasických tištěných knih a časopisů nabízí i audioknihy, e-knihy a informace z placených databází.

Pravidla a další výsledky soutěže naleznete na <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze/akce-a-projekty/akce-skip/cena-skip-a-skanska-mestska-knihovna-roku>

CENA MARK pro mladé knihovníky do 35 let (SKIP)

Bc. Vojtěch Vojtíšek z Městské knihovny v Praze za projekt E-knihy MKP.

Absolvent Ostravské univerzity nastoupil do MKP v roce 2012 na místo projektového manažera e-knihovny. Postupně však okruh své působnosti rozšířil i na další oblasti elektronického publikování a digitalizace. MKP se tak postupně stává jedním z největších a nejvýznamnějších vydavatelů e-knih v ČR.

LENKA ŠIMKOVÁ ctenar@svkkl.cz

Čtenářský deník online

Čtenářský deník. Při vyslovení tohoto slovního spojení si možná mnohý z vás, stejně jako já, vybaví tlustý červený sešit. Sešit, který nás provázel od prvního stupně základní školy až po konec školy střední a do kterého jsme buď s nadšením, nebo s lehkým odporem zapisovali své postřehy z přečtených knih. Jak čas plyne, knihy s námi zůstávají, ale mění se jejich podoba. Digitální technologie stále více pronikají i do oblasti čtení. Využijme je tedy rovněž pro náš čtenářský deník.

Vzpomínám si, že výtvarně nadaní spolužáci si svůj čtenářský deník zdobili kresbami, napodobeninami historického písma a někteří si do něj dokonce vlepovali obrázky knižních hrdinů. Mnozí z nás uchovávali takto vyzdobený deník jako památku na školní léta.

Dnes už ale nečteme jen tlusté či tenké papírové svazky, stále více z nás čte knihy v elektronické podobě, nebo je dokonce posloucháme ve formě audioknih. Pro potřeby svého čtenářského deníku dnes můžeme využít i digitální technologie. Možná se teď mnozí z vás zeptají jednoduchou otázkou: Proč? Kromě toho, že je používání digitálních technologií trendem, což se nám může nebo nemusí líbit, umožní nám digitální čtenářský deník věci, které s papírovým prostě nevládneme.

Můžeme mít deník neustále dostupný z jakéhokoli digitálního zařízení, z počítače, tabletu nebo chytrého telefonu. Ve všech těchto zařízeních můžeme deník nejenom číst, ale také psát. Můžeme naše zápisy jednoduše sdílet s kamarády, spolužáky, učiteli, knihovníky, rodiči a s každým, koho chceme do svého čtenářského deníku nechat nahlédnout. Nemusíme se omezit, jako v papírovém sešitě, jen na rukou psané poznámky a kresby, ale součástí našeho deníku může být i multimediální obsah. Můžeme do deníku vložit zvukové nahrávky, videa, můžeme do něj psát (buď pomocí klávesnice, nebo prstem na dotykovém displeji), kreslit a ti z nás, kteří stále rádi píší rukou na papír, mohou do deníku vkládat své „papírové“ poznámky. Pokud chceme a máme se čím pochlubit, můžeme dokonce deník učinit veřejným a sdílet ho jako webovou stránku.

Jak na to? Jednoduchý postup, který nám nezabere víc než pár desítek minut, si ukážeme krok za krokem.

Nejdříve budeme potřebovat uživatelský účet v online službě, která nám umožní čtenářský deník vytvářet. Pro jednoduchost, dostupnost pro velké množství platforem a možnost používání zdarma doporučuji aplikaci *OneNote*. Nejprve přejdeme v prohlížeči na stránku www.onenote.com a kliknutím na *Přihlásit se* otevřeme přihlašovací formulář. Pokud už máme *Microsoft účet*, můžeme se jím rovnou přihlásit, pokud ne, účet si tu vytvoříme.

Můžeme si z této stránky rovnou stáhnout aplikaci *OneNote* pro všechna naše digitální zařízení. Pro uživatele čteček Kindle je nespornou výhodou, že *OneNote* funguje přímo ve čtečce.

Po vytvoření účtu se rovnou přihlásíme. Po přihlášení se nám zobrazí prostředí *OneNote online* čili webové rozhraní aplikace. Tady si vytvoříme pro náš deník *Poznámkový blok*; já jsem ho pro přehlednost nazval *Čtenářský deník*. Můžeme si teď vytvořit také jednotlivé *Oddíly Poznámkového bloku*. Já je používám pro odlišení tématu knih (historické, přírodovědné atd.). V příslušném *Oddílu* potom vytvoříme *Stránku* s názvem knihy, např. v *Oddílu Historické Stránku* *Jménem krále*.

Povedlo se? Skvěle, základ pro náš čtenářský deník online máme. Pokud ho chceme mít přístupný i mimo internetový prohlížeč, stačí v horní liště kliknout na *UPRAVIT VE ONENOTU* a otevřít si *Poznámkový blok* *Čtenářský deník* v oblíbené aplikaci *OneNote*. Já osobně používám v počítači aplikaci *OneNote pro Windows 10*, ze které pocházejí všechny následující ukázky.

Jak s čtenářským deníkem pracuji online? Ukážu vám postup na příkladu tvorby recenze knihy. Pokud na recenzi pracuji, mám na *Stránce* knihy vloženo vše, co při práci potřebuji. Na ukázkové *Stránce* *Jménem krále* tak najdete booklet knihy, jehož hodnocení je součástí recenze, zvukové soubory s kapitolami ve formátu mp3 (v tomto případě píši do deníku recenzi audioknihy pro službu *Audioteka.cz*), mé poznámky v myšlenkové mapě a první odstavec „ostré“ recenze. Postupem času přidám ještě fotky zařízení, na kterém jsem audioknihy poslouchal, screeny obrazovek poslechu (obojí bude součástí domluvené recenze), finální verzi myšlenkové mapy a audio soubor rozhovoru s mým synem Jáchymem, který mi s recenzí pomáhá. Výhodou je, že mohu se čtenářským deníkem pracovat kdekoli a kdykoli, mám neustále všechny podklady pohromadě a nejsem závislý ani na použitém zařízení. Často své poznámky v deníku upravuji v aplikaci *OneNote pro Windows 10 Mobile* v chytrém telefonu.

Jakmile moje práce na recenzi skončí, vytvořím finální verzi *Stránky* *Jménem krále* ve čtenářském deníku. Z té samozřejmě odstraním vše, na co nemám autorská práva (v tomto případě nahrávky kapitol audioknihy ve formátu mp3), zkontroluji, zda je funkční a použitelný ostatní obsah, a jsem připraven *Stránku* s recenzí sdílet. To mohu udělat několika způsoby. Chci-li sdílet recenzi s jednotlivci, stačí kliknout v horní fialové liště na ikonu panáčka se znaménkem +, zadat e-mailové adresy a aplikace pošle e-mail se sdílenou *Stránkou* *Jménem krále*. Příjemci musejí mít účet ve službě *OneNote*.

Pokud chci *Stránku* *Jménem krále* sdílet odkazem, není nic jednoduššího, než kliknout pravým tlačítkem na název *Stránky* v levém seznamu *Stránek*, zvolit *Kopírovat odkaz na stránku* a tento odkaz posléze stiskem *CTRL+V* vložit kamkoli – do e-mailu, do chatu, internetové stránky atd.

Stejným způsobem mohu sdílet nejenom jednotlivou *Stránku*, ale i celý *Oddíl* a dokonce celý *Poznámkový blok*. Kdokoli, kdo mnou takto vytvořený odkaz obdrží, může si výsledky mé práce prohlédnout jako webovou stránku přímo v internetovém prohlížeči. Nepotřebuje žádné přihlášení ani žádnou speciální aplikaci.

Pokud vás článek zaujal a vyzkoušíte si tvorbu čtenářského deníku online, budu rád, když mi o tom dáte vědět – buď prostřednictvím níže uvedeného e-mailu, nebo prostřednictvím nickname @HolecekHonza na sociálních sítích. Neváhejte napsat i tehdy, budete-li mít dojem, že vám cokoli z výše popsaného nefunguje. Příště si ukážeme, jak ze čtenářského deníku online vytvořit jednoduchý blog o knihách.

JAN HOLEČEK honza.holecek@gmail.com

10 let s Vámi, 10 let pro Vás

Pod sloganem použitým v názvu se konalo setkání u příležitosti kulatého výročí vítkovické pobočky Knihovny města Ostravy, založené pod záštitou projektu *Romaři kereka/Romský kruh*. Již 10 let plní knihovna svou komunitní funkci a kromě akcí pro běžné čtenáře se systematicky věnuje rovněž práci s romskými návštěvníky, mládeží ze sociálně znevýhodněných lokalit i dětmi s autismem.

Samotný záměr založit knihovnu s takto specifickým zaměřením má ovšem mnohem delší historii a za jejím vznikem najdeme celou řadu jmen a léta úsilí. Prvotním impulzem byla zkušenost z maďarského města Pécs, kde podobná knihovna již nějakou dobu funguje. S knihovnicí a knihovnicemi z Ostravy ji sdílela nepřehlédnutelná osobnost českého knihovnictví paní Zlata Houšková. Dále se jí chopila naše ostravská kolegyně Irena Šťastná. Lokalita ve Vítkovicích patřila v té době mezi sociálně vyloučené. Odliv zaměstnavatelů z regionu vedl ke vzniku specifické městské části, kde se i poskytování knihovnických služeb muselo řídit osobitými nároky návštěvníků.

Obnova a otevření knihovny

Interiérový návrh studia Design-Brothers proměnil zchátralý objekt na ulici Kutuzovova k nepoznání – to by se ovšem nemohlo uskutečnit, kdyby Knihovnu města Ostravy (KMO) nekontaktoval pražský Goethe Institut. Díky němu se podařilo navázat kontakt s německou nadací Hermann-Niermann Stiftung a prakticky vybydlená budova bývalé školky se mohla rozrůst o hezkých pár metrů čtverečních. Přibyl moderní knihovnický nábytek a otevřený prostor spojeného dospělého a dětského oddělení se proměnil v tolik proklamovaný obývací pokoj města, kde mohou svůj čas trávit skupinky kamarádů, studenti, senioři i celé rodiny s dětmi.

K otevření knihovny došlo v říjnu 2006 a od té doby je nedílnou součástí kulturní scény Vítkovic. Ačkoliv se řady zaměstnanců mnohokrát obměnily, trvalou snahou všech bylo a je vytvářet knihovnu otevřenou všem bez rozdílu. Ve fondu knihovny tedy naleznete široký záběr romských a romistických publikací, sborníky odborných statí, česko-romské slovníky i výběr romských

Vybydlená budova školky před rekonstrukcí...
...a po rekonstrukci přeměněná na knihovnu

periodik, knihovna ale zároveň funguje jako běžná pobočka KMO, a poskytuje tak své služby všem ostravským čtenářům.

Práce s romskou mládeží

Důraz při práci s romskou mládeží spočívá právě v politice otevřeného a přátelského přístupu, srozumitelně nastavených pravidel, která platí pro všechny návštěvníky bez rozdílu, a jistě také ve spolupráci s místními organizacemi zabývajícími se prací s minoritami. Výstavy a vernisáže

občansky prospěšné společnosti Jekhetane, besedy pro organizaci Centrom, Salesiány dona Boska či nízkoprahový klub Horizont a další a další aktivity pomáhají ukotvit u místní mládeže povědomí o existenci knihovny jako o vítané možnosti trávení volného času.

Pobočka se stává místem otevřeným tvořivé zábavě i klidným koutem pro psaní domácích úkolů, při jejichž vypracovávání sem tam pomůže i paní knihovnice. Místem, které skýtá příležitost k osobnímu rozvoji, vzdělávání a v neposlední řadě k setkávání. Zároveň si mladí návštěvníci mohou být jisti, že mimo širokou nabídku literatury a časopisů na ně v předem avizovaných časech čekají zajímavé i poučné aktivity. Výtvarné dílny různého druhu, organizované výlety, utkání ve stolních hrách či besedy s poutavými osobnostmi – to vše tvoří paletu zábavy, která pravidelným návštěvníkům nedovolí zažít pocit nudy.

Již tradiční jsou workshopy pořádané ve spolupráci s občansky prospěšnou společností Nová škola. Pražská organizace využívá prostory knihovny k výstavám prací romských dětí pod názvem Romano Suno. Výstavu doplňuje workshop, který místní romské mládeži přibližuje historii a fenomén romštiny, seznamuje je s kořeny jejich jazyka, který bohužel řada z nich ovládá jen velmi útržkovitě.

V roce 2012 se vítkovická knihovna zapojila do projektu *O leperiben/Paměť romských dělníků*. Sběr zážitků a vzpomínek místních romských dělníků měl pomoci navázat zpřetrhané kontakty mezi nejstarší a mladou generací. Nakonec vyústil v sérii interaktivních besed a výstavní turné Khatar san, které zájemcům přiblížilo často nelehké osudy Romů hned v sedmi českých a slovenských městech. Projekt se uskutečnil pod vedením paní Kateřiny Sidiropulu Janků, jejíž zkušenosti a odborná erudice stály u zrodu samotné vítkovické knihovny.

Knihovna ovšem nežije jen velkolepými projekty. Práce s romskou mládeží vyžaduje každodenní soustředění, systematickou přípravu a plánování, stejně jako zdravou dávku nadšení a dobrých nápadů. Jedním z takových nápadů bylo i založení klubu BOOKovka. Čtenářský klub se posléze rozrostl v mohutný kmen, zastřešující svými větvemi celou řadu dětských aktivit. Velmi se osvědčilo aktivní zapojení knihovnických asistentů z řad dětí. Ti se podílejí na přípravách akcí, dozoru

i úklidu například po výtvarných dílnách. Odměnou je dětem nejen pocit vlastní důležitosti, ale třeba také drobné odměny za dobře vykonanou práci.

Činnost dětského oddělení knihovny podpořilo v poslední době hned několik grantů. Z prostředků získaných z grantových programů podniků Vítkovice STEEL nebo ČEZ se povedlo financovat výtvarný materiál, náklady na výlety, ale také nový kvalitní fotoaparát a mezi dětmi velmi oblíbené tablety iPad mini s předinstalovanou sbírkou vzdělávacích a hudebních aplikací.

Zázemí knihovny obohatil rovněž stolní fotbal. Ten se stal lákadlem pro řadu chlapců, kteří předtím knihovnu obcházeli obloukem. Po počátečních bojích a vysvětlování pravidel knihovny se však i oni byli schopni a hlavně ochotni nastaveným pravidlům přizpůsobit. Z dětí, které by předtím o knihu nezavádily, se postupně stávají malí čtenáři.

Čtenářství dala v nedávné době impulz rovněž soutěž Lovci perel. Tato akce iniciovaná Knihovnou města Hradce Králové probudila v dětech doslova čtenářskou vášně. Vždyť za každou přečtenou knihu, ke které vyplní připravené otázky, dostanou následně krásnou perlu a jednou za tři měsíce jsou pak ti nejpilnější odměněni v knihovnickém krámku.

Opomenout rozhodně nesmíme pravidelné finanční injekce, kterými knihovnu podporuje úřad městského obvodu Vítkovice. Setrvale dobrá spolupráce s touto městskou částí spočívá ovšem nejen ve finanční podpoře, ale rovněž v přátelském a vstřícném postoji, který město zaujímá k požadavkům knihovny. Samozřejmostí je tak péče o zeď v okolí budovy nebo návštěvy členů rady města například při příležitosti Pasování prvňáčků na čtenáře.

Práce s autistickými dětmi

V poslední době se mezi čtenáři častěji objevují rodiče s autistickými dětmi. Prvotní impulz k tomu, abychom se chopili této výzvy a zahájili novou a atraktivní službu, vzešel ze spolupráce s paní Petrou Doleželovou, mj. matky dvou dětí s autismem. V prostorách knihovny se tak už konaly dva ročníky Dne autistů – série přednášek a workshopů s odborníky na toto téma. Knižní fond byl rovněž obohacen o řadu odborných psychologických publikací i her a hraček pro roz-

voj myslí i jemné motoriky z grantu Vítkovice STEEL.

Vítaným zpestřením dětských aktivit se stala modulární molitanová stavebnice, hojně využívaná při akcích pro ty nejmenší i starší dětské čtenáře. Molitanová stavebnice se průběžně mění v dobývaný hrad, tichý čtenářský koutek, královský trůn či překážkovou dráhu. Při skládání stavebnice se zapojují běžní čtenáři stejně jako malí Romové či autistické děti. Pojícím prvkem je tak společná zábava a dodržování pravidel nastavených knihovnou.

Význam existence knihovny

Jak tedy shrnout deset let působení vítkovické knihovny? Rozhodně se etablovala jako významný kulturní i volnočasový prvek v životech místních obyvatel. Obstála však rovněž jako romská knihovna, tolik proklamovaná hned v začátcích své existence? Knihovna nabízela a nabízí celou řadu aktivit zaměřených na romské obyvatelstvo. Jak dalece je ovšem tato její snaha korunována úspěchem, závisí na mnoha faktorech a především pak na zájmu samotných Romů. Dá se říci, že plně její nabídku využívají především děti do cca 12–15 let věku, pak už ovšem zájem (ostatně jako i u většinové populace, kdy je puberta rovněž zlomovým bodem) opadá.

V jiných pobočkách nevidaná nabídka studijních míst s PC a přístupem k internetu je stále ještě silným lákadlem i pro dospělé Romy, ovšem v době internetu v mobilech a dalších přenosných zařízeních se i toto jeví jako redundantní. Role knihovny je tedy především iniciační. Ukazuje mladým lidem, že mimo světa tam venku na ulici existuje i svět jiný, skrytý za tichým šustěním stránek knih. Svět informací, vzdělání i zábavy, která dokáže člověka pozvednout a dát jeho životu smysluplnou náplň.

Práce vítkovické (a samozřejmě nejen vítkovické) knihovny je někdy náročná. Generace dětí odrůstají a často se ztrácejí z dohledu nás zaměstnanců knihovny. Přicházejí noví malí čtenáři a všechno snažení a vštěpování pravidel může začít nanovo. Semínko však zůstává zaseto. Knihovna je i pro bývalé čtenáře stále majákem klidu, do kterého se jednou za čas vracejí, chlubí se svými školními úspěchy, svěřují se s často nelehkými osudy. Tiché závětrí knihovny jim zůstává otevřeno. Přejme si i do dalších deseti let, aby knihovna zůstala oním iniciátorem, pomyslnou sirkou, která zažehne nový oheň v myslích dalších generací.

Text a foto **PETR SCHINK** ✉ vitkovice@kmo.cz

Z OBÁLKY

Vánoční knihovnička

Knihovnička v centru města Brna, kterou pro čtenáře připravila Knihovna Jiřího Mahena, nabízí kolemdoucím možnost spočinout u příjemného čtení, prostor ke sdílení přečtených knih i téma k rozhovorům mezi vášnivými čtenáři. Kromě toho zde mohou průchozí narazit na zajímavá zpestření. Jedním z nich bylo vánoční setkání. Při upíjení teplého čaje a kávy jsme si zde jednoho prosincového dne předali dárečky a zazpívali vánoční koledy. „Mahenka“ hodlá tyto knihovničky rozšiřovat po městě, aby se dostaly k co největšímu počtu čtenářů.

JITKA BAŘINKOVÁ ✉ kultura@kjm.cz

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Martin Fiury – Obecní knihovna Těšany ✉ **Jan Holeček** – Fond dalšího vzdělávání, p. o. ✉ **Hana Matějčková** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ✉ **Iveta Novotná** – Městská knihovna Chrudim ✉ **Mgr. Věra Ondřichová** – PR specialista a lektorka komunikace ✉ **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista ✉ **Mgr. Petr Schink** – Knihovna města Ostravy ✉ **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka ✉ **Mgr. Martin Světlík** – Filozofická fakulta UK v Praze ✉ **Ing. Martin Svoboda** – Národní technická knihovna ✉ **Mgr. Lenka Šimková** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ✉ **Mgr. Alexandra Vančurová** – Knihovna chemie Přírodovědecké fakulty UK v Praze

JMENNÝ REJSTŘÍK

ALBERT, Pavel:

Moravská zemská knihovna v Brně, 5/188

BEZZUBIK, Edyta:

Úvaha o profesní situaci knihovníků v Polsku, 11/392

BROŽEK, Aleš (abr):

Kramerius v českých a slovenských knihovnách na konci roku 2015, 5/175 • Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky, 11/399

BÜNTER, Miroslav:

V Ústí říkají oceňování ANO!, 1/22

ČÍSAR, Jaroslav (-JaC-):

Od redakčního stolu: Neuzavřený kruh, 11/382 • Jubilejní dvacátý Týden knihoven, 11/389 • Neušlo nám, 11/406, Oborové bibliografie, 11/413 • 12/451, 459 • Více než synonymum bibliografie, 12/452

ČERMÁKOVÁ, Zuzana:

Volunteering in the library aneb Spolupráce se zahraničními dobrovolníky v SVK v Ústí nad Labem, 4/155

ČIPEROVÁ, Olga:

Mobilní aplikace v paměťových institucích – proč, jak a jak ne, 7–8/243

DAMBORSKÁ, Lenka:

Mobilní aplikace pro digitální knihovnu Kramerius, 7–8/246 • DIGI 2016: Digitální technologie a kulturní dědictví, 9/324

DILHOFOVÁ, Adéla:

Profesní vzdělávání knihovníků v Moravské zemské knihovně v Brně, 2/54

DOSTÁL, Vojtěch:

Wikipedie: Zkracujeme cestu k informacím, 6/226

DROBEČKOVÁ, Daniela:

Dámský klub Městské knihovny Sokolov, 11/407

DUCHKOVÁ, Lenka – KOŽÍŠEK OUŘADOVÁ, Martina:

Festival regionálních nakladatelů v Plzni, 2/56

DVOŘÁKOVÁ, Hana:

Jak se dělá dobrá dětská knihovna aneb Desatero dobrého děckaře, 3/83

FIURY, Martin:

Obecní knihovna Těšany, 12/433

FOLTÁNKOVÁ, Kateřina:

Jak oživit literární soutěž – tři postřehy z praxe, 9/331

GARAMSZEGI, Tereza:

Konference NASIV 2016 očima účastnice, 9/310

GEORGALA, Petra:

Jak se staví (knihovnický) sen: rekonstrukce knihovny Právnické fakulty Masarykovy univerzity, 1/24

GIEBISCH, Roman:

ZE SVĚTA, 1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/297 • 9/339 • 10/379 • Kontakt čtenářů se spisovateli, 11/390 • ZE SVĚTA, 11/419 • 12/463

HÁJKOVÁ, Zuzana – NECHVÁTAL, Jiří:

Digitalizace v Jihočeském kraji: fondy knihovny i dalších paměťových institucí v digitální podobě, 2/58

HANČAROVÁ, Eugenie:

Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích, 2/68

HAVELKOVÁ, Petra:

Knihex 5 ½ nezklamal ani tentokrát, 3/90 • Recykliteratura v knihovnách, 7–8/291 • Focení s oblíbenou knihou, 10/372

HAVLÍČKOVÁ, Denisa:

Regionální knihovna Karviná pomáhá, 2/74

HELINSKY, Zuzana:

... se hlásí ze Švédska: Jak reagují švédské knihovny na světovou uprchlickou krizi, 1/38 • Ve Švédsku vzniká nová strategie knihoven, 4/158 • Rozdíl mezi cenzorem a zodpovědným knihovníkem, 7–8/296 • Přístup ke čtenářství netradičně, 11/418

HERMANN, Jan – POKLUDA, Zdeněk:

Z POKLADŮ... Knihovny Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně: Baťovská literatura, 3/106

HOLEČEK, Jan:

Strategie digitální gramotnosti, 5/163 • Čtenářský deník online, 12/436

HOREJŠOVÁ, Martina:

Knihovny současnosti 2016: Vidíme to růžově, 7–8/251

HOUSKOVÁ, Zlata:

Knihovnu bych za žádnou holku nevyměnil! Kamarádce knihovně je deset let, 3/85 • Vzorové pracovní náplně – pomůcka (nejen) pro personalisty – 1. díl, 5/171 • 2. díl: Referenční knihovník, 6/221 • 3. díl: Knihovník v knihovně pro děti, 7–8/257

HRADÍLOVÁ, Dana:

Střípky z historie: Nejstarší berounské knihovny, 7–8/256

HRBKOVÁ, Jana:

V Lounech znají recept, 4/147

HUBERTOVÁ, Kateřina – KNĚŽOUR, Svatopluk:

Obecní knihovna Roudnice – ocenění z více stran, 9/329

HURNÁ, Iveta:

Knížnice pro mládež města Košice – ojedinělý projekt s šestdesiatročnou historií, 4/148

HUSÁKOVÁ, Eva:

Jak se budí knihovny: Kudy se vydat, 1/23 • Jak se budí knihovny: Vzhled a vybavení, 2/63 • Jak se budí knihovny: Knihovní fond, 3/108 • Jak se budí knihovny: O spolupráci ze všech stran, 4/141 • Jak se budí knihovny: Celostátní a další akce, 5/184 • Jak se budí knihovny: Budme vidět, 6/225

HUŠKOVÁ, Michaela:

Kulinářské řádění v Městské knihovně Chodov, 4/155

HVĚZDOVÁ, Lenka – MÁLIKOVÁ, Markéta – OUZKÁ, Marcela:

Virtuální polytechnická knihovna: nové služby a výzva ke spolupráci, 4/123

HYBLEROVÁ TRACHTOVÁ, Veronika:

Knihovny na portálu Knihovny.cz: Adresář knihoven na cestě za čtenáři, 2/47

CHARVÁTOVÁ, Michaela:

Institucionální digitální repozitář NTK, 11/383

CHLOUBOVÁ, Renata:

V rychnovské knihovně vsadili na naslouchání a vstřícnost, 9/317

MIKA, Jiří – VLKOVÁ, Pavla:

Bezpečnost v knihovnách aneb Libri catenati nestačí, 11/397

KRONIKA

[Úmrtí Jarmily Burgetové], 2/67

CÍSAŘ, Jaroslav:

Více než synonymum bibliografie, 12/452

LITERÁRNÍ VÝROČÍ**VALDEN, Milan:**

Únor, 1/37 • Březen, 2/76 • Duben, 3/117 • Květen, 4/157 • Červen, 5/196 • Červenec, 6/237 • Srpen a Září, 7–8/294 • Říjen, 9/337 • Listopad, 10/377 • prosinec, 11/417 • Ledén, 12/461

MEDIÁLNÍ PARTNERSTVÍ

Týden uměleckého vzdělávání a amatérské tvorby, 3/97 • DIGI 2016: Digitální technologie a kulturní dědictví, 9/324

NEUŠLO NÁM

1/2 • 2/42 • 3/82 • 4/122 • 5/162 • 6/202 • 7–8/242 • 9/302 • 10/342 • 11/406, 413 • 12/451, 459

**NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY
knihovnické literatury NK ČR**

1/40 • 2/80 • 3/120 • 4/160 • 5/200 • 6/240 • 7–8/299 • 9/340 • 10/380 • 11/420 • 12/464

POSTŘEHY – NÁZORY**ŠEDO, Ila:**

Oborová brána ART a Centrální portál knihoven [1. část], 6/209

ŽABIČKA, Petr:

Oborová brána ART a Centrální portál knihoven [2. část], 6/211

POZNÁMKY DO DIÁŘE

1/2 • 2/42 • 3/82 • 4/122 • 5/162 • 6/202 • 7–8/242 • 9/302 • 10/342 • 11/388

PŘEDSTAVUJEME**ŠIMKOVÁ, Lenka:**

Není malých knihoven: Knihovnická dílna a Knihovna roku 2016, 12/434

PSALO SE JINDE**SALÁTOVÁ, Renáta:**

1/36 • 3/116 • 5/195 • 7–8/292 • 10/376 • 12/460

RECENZE**NAGY, Petr:**

A nezaslouženým vítězem se stává..., 1/20 • Žít, aby mohli vyprávět, 2/61 • Poučné i kratochvilné čtení o tradici hororu v Čechách a na Moravě, 3/110 • Polská bohemistka oživuje odkaz české nonkonformní spisovatelky, 4/144 • Metuzalémovy moudré rady americkým Adamům a Evám, 5/190 • Danažský dar svobody a bohatství, 6/229 • Úrodný klín české literární erotiky, 7–8/261 • Nebezpečný svědek našeho života, 9/323 • Smutné realis-

tická pohádka o světě bílých a barevných, 10/366 • Vzácný dar čtení a tři podoby čtenářství, 11/412

ROZHOVOR**RYŠNEROVÁ, Lucie:**

S Tomášem Pavelkou, sedmnáctiletým knihovníkem z moravské knihovny, 5/168

ŠIMKOVÁ, Lenka:

S Hannelore Vogt, ředitelkou Městské knihovny v Kolíně nad Rýnem, 2/51 • S Ditou Hommerovou, 3/92 • S PhDr. Danou Kalinovou, výkonnou ředitelkou společnosti Svět knihy, 4/127 • S PhDr. Markétou Hejkalovou, ředitelkou Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě, 9/307 • S Mgr. Ivo Karešem, předsedou Sekce pro služby SDRUK ČR, 10/347 • S ministrem kultury Mgr. Danielem Hermanem, 12/429

SYLVA ŠIMSOVÁ SE HLÁSÍ Z ANGLIE

Rekonstrukce soukromé knihovny Johna Deeho, 3/118 • Veřejné knihovnictví v Británii řečí statistických ukazatelů, 6/238 • Brexit a knihovny, 10/378 • *Thema*: nová klasifikace knih pro knižní trh, 12/462

TÉMA**ČIPEROVÁ, Olga:**

Mobilní aplikace v paměťových institucích – proč, jak a jak ne, 7–8/243

DVOŘÁKOVÁ, Hana:

Jak se dělá dobrá dětská knihovna aneb Desatero dobrého děčkaře, 3/83

HOLEČEK, Jan:

Strategie digitální gramotnosti, 5/163

HVĚZDOVÁ, Lenka – OUZKÁ, Marcela – MÁLIKOVÁ, Markéta:

Virtuální polytechnická knihovna: nové služby a výzva ke spolupráci, 4/123

CHARVÁTOVÁ, Michaela:

Institucionální digitální repozitář NTK, 11/383

KOTOUČEK, Jiří:

Česká národní strategie otevřeného přístupu k vědeckým informacím, 10/343

KVASNICA, Jaroslav – RUDIŠINOVÁ, Barbora:

Český webový archiv v novém kabátku, 6/203

SVOBODA, Martin:

CzechELib – projekt 12:05, 12/423

ŠTOROVÁ, Ilona:

Age management a možnosti jeho uplatnění v personálním řízení, 1/3

TEPLÍKOVÁ, Zuzana:

Osvěta citování a plagiátorství na středních školách ve spolupráci s knihovnami, 9/303

ŽABIČKA, Petr:

Betaverze Centrálního portálu českých knihoven se představuje – beta.knihovny.cz, 2/43

TIP DO VAŠÍ KNIHOVNY**MEIER, Jan:**

Hřbitovní kvítí na smetaně – kniha přínosná pro čtenáře, knihovníky i učitele, 1/34 • Urbo Kune – román knihovníka z fantastického města, 2/71 • Reprezentativní a poutavý přehled dějin knižní kultury, 7–8/287

SVĚTLÍK, Martin:

Pozvánka na místa viděná verši, 12/449

**VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT
NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY****PROCHÁZKA, Jiří Walker – SMOLÍKOVÁ, Klára:**

Stvořte si v knihovně vlastní literární doupe, 3/113 • Knihovna jako líheň hrdinů, 4/152 • Vyprávějte příběh, 5/192 • Život je dialog, 6/232 • Kostky s literárními žánry, 7–8/288 • Od mikropovídky k románu, 9/334 • Nejen talent, 10/373 • Nejčastější chyby při psaní, 11/414 • Píšu jako dýchám, pracuji a žiju, 12/456

VÍTE, ŽE...

Bublifuk – komiksová revue, 1/35 • ...si v knihovně můžete v pracovní době zahrát karty?, 2/55 • ...cenu Slovnik roku 2016 získala česká WIKIPEDIE?, 3/100

VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ**VANČUROVÁ, Alexandra:**

Nákup zahraniční literatury, 12/448 • Odstraňování plísni z knih, 12/448

VYUŽITÍ NOVÝCH TECHNOLOGIÍ**HOLEČEK, Jan:**

Čtenářský deník online, 12/436

Z KNIHOVNICKÝCH STATISTIK**SMETANOVÁ, Dana – PILLEROVÁ, Vladana:**

Kulturní a vzdělávací akce v knihovnách, 4/136 • Návštěvníci a uživatelé knihoven, 6/214 • Výpůjčky dokumentů, 7–8/277 • Meziknihovní výpůjční služby, 9/312 • Knihovní fond, 11/401

Z OBÁLKY

Čtenářská tramvaj, 1/30 • Biblioboxy - vrácení knih mimo knihovnu, 2/64 • Miniknihovny v ulicích, 3/102 • Bibliobus Oskar, 4/131 • Kniha do vlaku, 5/198 • Čtenářská loď, 6/215 • Letní čítárny u vody, 7–8/266 • Trochu jiný bibliobus, 9/306 • Města čtou, 10/367 • Knihobudky, 11/410 • Vánoční knihovnička, 12/440

Z POKLADŮ...**HERMANN, Jan – POKLUDA, Zdeněk:**

Knihovny Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně: Baťovská literatura, 3/106

KREJČOVÁ, Markéta:

Knihovny Archivu hlavního města Prahy, 9/325

RAŠKA, Vladislav:

Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově: Dílo Aloise Musila, 5/185

ZE SVĚTA**GIEBISCH, Roman:**

1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/297 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/463

ZE ZAHRANIČÍ**NEKOLOVÁ, Kateřina:**

Interkulturní knihovnické služby v Madridu, 7–8/279

ZUZANA HELINSKY SE HLÁSÍ ZE ŠVÉDSKA

Jak reagují švédské knihovny na světovou uprchlickou krizi, 1/38 • Ve Švédsku vzniká nová strategie knihoven, 4/158 • Rozdíl mezi cenzorem a zodpovědným knihovníkem, 7–8/296 • Přístup ke čtenářství netradičně, 11/418

Konference **Knihovny současnosti 2017** proběhne v termínu **12.–14. 9. 2017** tradičně na Univerzitě Palackého v Olomouci ve spolupráci s Vědeckou knihovnou v Olomouci. Přednášky budou opět rozděleny do několika sekcí týkajících se knihovnických témat a doplněny o zajímavé workshopy.

Kontakt: Mgr. Martina Horejšová (734 684 729; martina.horejsova@mlp.cz)

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- ➔ Zpráva o průzkumu prostorového a technického vybavení veřejných knihoven
- ➔ Rozhovor s Jitkou Hladíkovou, ředitelkou Krajské knihovny Vysočiny
- ➔ Čtyřicet let setkávání knihovníků muzeí a galerií ČR
- ➔ Ze Slovenska: Zkušenosti s novým knihovním a autorským zákonem
- ➔ Jednání 26. akvizičního semináře a další příspěvky

Před nějakou dobou jsem v internetové konferenci Knihovna slíbila připravit souhrn odpovědí na dva zcela nesouvisející dotazy, a to jak si v knihovně poradit s nepříjemným jevem – odstraňováním plísní z knih a jaký zvolit optimální postup při nákupu zahraniční literatury. Svůj slib tedy plním a zároveň ve spolupráci s redakcí otevírám novou rubriku s výměnnou praktických zkušeností. Díky za všechny vaše milé dotazy, odpovědi a rady.

Odstraňování plísní z knih

1. Pokud se nejedná o knihu nějak vzácnou, je asi nejjednodušší ji odepsat a vyhodit.
2. Pokud knihu chceme zachovat, tak je potřeba rozlišovat, zda je suchá nebo mokrá:
 - 2.1 Je-li kniha mokrá, pak je nejlepší ji zmrazit a kontaktovat kolegyně z vyplavených knihoven, které už získaly potřebné zkušenosti.
 - 2.2 Je-li kniha suchá, je potřebné zvolit následující postup:
 - Plíseň ke svému růstu potřebuje poměrně specifické podmínky, a to zejména teplo a vlhkost; prvním nezbytným krokem je zajistit podmínky, aby se plíseň již nadále nerozvíjela.
 - Následuje proces mechanického očištění – ať již knihovnickým vysavačem, nebo kouskem molitanu (s úspěchem lze použít obyčejnou houbičku na nádobí); silnější vrstvu plísně nejlépe odstraníme skalpelem.
 - Další možností je chemické ošetření, a to buď alkoholem (v případě lokálního napadení použít 75% ethanol), vodním roztokem alkoholu s Lastanoxem, nebo lze knihu umístit do par alkoholu; roztok opět nejlépe aplikujeme potíráním molitanem (kuchyňskou houbičkou). Po téhle operaci musíme zajistit, aby kniha vyschla. Ideální je zavěšení za hřebet s rozevřenými listy.
 - V případě většího množství knih lze již neaktivní plíseň odstranit v plynové komoře – např. v Knihovně Veterinární a farmaceutické univerzity (VFU) v Brně. Osobou v problematice zkušenou je podle doporučení, která jsem získala, paní PhMr. Bacilková z Národního archivu v Praze.

Ať se vám plíseň vyhnou a své knižní sklady a depozitáře máte vždy suché.

Nákup zahraniční literatury

Naprostá většina našich knihoven nakupuje přes české zprostředkovatele: Megabooks, Intes, Phoenix Books, Suweco apod. Pošlou jim svou poptávku a pak nejlevnější nebo nejrychlejší vyhrává. Z jejich zkušeností vyplývá, že to takto nevyjde dráž než nákup od nakladatelů či nákup z e-shopů, navíc nehrozí dodatečné clo. Od začátku je rovněž jasné, kolik objednávka bude stát.

Některé zahraniční firmy také nabízejí nákup na fakturu; to je způsob, jak také nakupovat bez platební karty. Jen je žádoucí zeptat se na vyúčtování v eurech či jiné měně, abychom se vyhnuli případným dodatečným poplatkům. Většina knihoven zpravidla platební kartou sama nedisponuje, nebo k ní má komplikovaný přístup, proto platbu kartou či PayPalem nepoužívá.

Pouze malé procento knihoven naopak nenakupuje takřka jiným způsobem než kartou.

Připravila **ALEXANDRA VANČUROVÁ**,
vedoucí Knihovny chemie na Přírodovědecké fakultě UK v Praze
✉ alexandra.vancurova@natur.cuni.cz

Pozvánka na místa viděná verši

HRDLIČKA, Josef, Klára Soukupová a Michal Špína (eds.).
Básně a místa. Eseje o poezii. Praha: Univerzita Karlova v Praze,
Filozofická fakulta a Radioservis, 2015. 315 s.

Kniha *Básně a místa* je souborem pětadesáti esejů z pera studentů i pedagogů pražské Filozofické fakulty, a to především z oborů filozofie, literární vědy, komparatistiky a translologie. Jednotlivé eseje vznikaly původně jako scénáře k pořadům v rámci rozhlasového cyklu *Důvěrná sdělení* pro stanici Český Rozhlas – Vltava a součástí knihy je i CD s vybranými díly, takže čtenář má případně možnost porovnat obě verze. Základní myšlenkou publikace je, jak již sám název napovídá, zmapovat vztahy mezi místy a básněmi, které o nich buď vypovídají, nebo se k nim nějakým způsobem vážou.

Záběr publikace je v tomto ohledu úctyhodný, a to jak po stránce geografické, tak z pohledu historického: autoři čtenáře provedou od dob antiky až po současnost a z českých luhů a hájů až na hřebeny bolívijských And. Setkáváme se zde s básněmi a básníky obou Amerik (Bolívie, Chile, Kuba, Spojené státy), poznáme současnou i dávnou tvář starého kontinentu (Anglie, Francie, Německo, ale například i Litva či Finsko) a navštívíme také Japonsko či syrský Damašek. Čtenáři tak mohou putovat spolu s Odysseem, doprovázet Ovidia stýskajícího si po Římě na březích Černého moře, procházet se s „pražským chodcem“ Nezvalem po ulicích stověžaté Matky měst a obdivovat Wordsworthovy narcisy v Jezerním okrsku. Někdy ovšem básně i doprovodné texty zabrousí též za hranice tohoto světa na vysněná místa, například do pracovny doktora Fausta nebo do utopických krajín a tam, kde sídlí Múzy.

Jednotlivé eseje mají vždy za úkol představit konkrétní básnický text v kontextu daného místa. Každý z autorů ovšem k tomuto úkolu přistupuje po svém. Zatímco v některých případech převažuje detailní interpretace textu, jinde slouží báseň jako odrazový můstek k obecnějším úvahám o úloze místa v daném žánru, národní literatuře či díle dotyčného básníka. Množství autorů a různých přístupů může možná narávat jistěmu pocitu roztržitosti. Jednotlivé eseje však připomínají kamínky v pestré mozaice. Úvodní esej Josefa Hrdličky a Michala Špíny nabízí historický a filozofický kontext k fenoménu místa a příbuzných pojmů (prostor, krajina) a vytváří jakýsi společný teoretický rámec.

Básně a místa se zaměřují především na objevování nových kontextů a souvislostí. Rovněž místa, která pro českého čtenáře nepředstavují nic exotického, jsou nazírána z nových perspektiv; v tomto ohledu představují pozoruhodné čtení texty cizích autorů o Praze – Paula Celina, Justina Quinna, Jamese Merilla, Ingeborg Bachmannové. Eseje připomínají nejen slavná jména moderní světové poezie jako například Baudelaira či Whitmana, ale i méně známé autory antické a středověké; nejen díla českých klasiků typu Nezvala či Karáska ze Lvovic, ale i básníky zapomenuté a polozapomenuté a objevují i jména dosud v Česku neznámá. Publikace obsahuje vůbec první české překlady bolívijského básníka Óscara Cerruta, chilského autora Jorge Teilliera či Američanů Franka O'Hary a Jamese Merilla. Bibliografické poznámky na konci každé eseje čtenáře odkazují na existující české překlady básní či studie o autorech.

Motiv objevování je patrný i v celkovém uspořádání obsahu, jehož arbitrárnost autoři nezastírají. Naopak nabádají čtenáře, aby si zvolil vlastní cestu a hledal další kontexty, a ponoukají ho k aktivnímu čtení: *Čtenář může číst náhodně, zastavovat se, vracet, hledat a nacházet svá vlastní místa a básně, které se do této knihy nedostaly.*

Jistým předchůdcem této „poetické geografie“ či možná spíše „literární turistiky“ je obří antologie *Poems of Places* (Básně míst) amerického básníka H. W. Longfellowa. V době svého vydání ve druhé polovině 19. století čítala 31 svazků a tvořila tak jakýsi gigantický poetický atlas. *Básně a místa* mají skromnější ambice. Nabízejí osobité poetické pohlednice, pozvánky na místa viděná verši.

MARTIN SVĚTLÍK ✉ martin.25@seznam.cz

Knihovnice a knihovníci – nedobrovolní dobrovolníci

Mám je ráda. Říkám jim: „Moje holky a moji kučí.“ Je jich hodně, jsou různého naturelu, schopností, a tak má potkávání se s nimi mnoho podob, přičutí.

Někde na vás zahartusí našťvaností obhroublý hlas: „No, kde jste?“ Je to milé, když hodinu předtím zoufale bloudíte kdesi v lesích, protože se kvůli objížďce nemůžete trefit na místo určení.

Jinde na vás zase na regále čeká sousoší jelenů, skákajících zdatně přes hvozd. Zřejmě knihovníkovi připomíná nimrodskou minulost, kdy čihával na posedu. Někde jinde zas prostoru věvodí ručně vyšívána dečka s rudými máky, která chrání před prachem předpotopní monitor stejně předpotopního počítače. To je vám hned jasné, že ty rudé květy jsou výstrahou i pro případného uživatele: Nesahat! Stálo to majlant!

Tady se zase ani nemůžete dostat k regálům, ač jste sama sobě svatosvatě slíbila, že ty plesnivé mrtvolky prostě vyhážete. Je podzim, doba sklizně, takže se před regály tyčí bedýnky s jablky odrůdy Spartan. „Kam jinam je mám dát, když je tady tak pěkně chladno?“ A paní knihovnice má pravdu. Torzo ústředního topení má odřezané přírodní trubky. Knihovna funguje na perfektní znalosti čtenářského vkusu a principu roznáškové služby.

„No tohle je pro Jarušku. Až půjdu domů, hodím jí to cestou.“ Jinde se na vás podívají laskavé oči vykukující z pamětnické tváře, a ač by knihovna potřebovala obrátit vzhůru nohama, zastavíte kacířské myšlenky 21. století a s pokorou se do těch človíčekových očí obtisknete. Jaká blaženost!

Z nostalgie vás určitě dostane ta dračice za kopcem. To je ženská, panečku! Hotová Plajznerka. Papulu má, že jí do ní skočíte, jen když jí má k nádechu, šermuje rukama jako dirigent při marši, přeříká ediční plány i pozpátku, charakteristiku autorů, dokonce i knihovnické normy a doporučení má v malíku. Dlužno dodat, že většinou k tomu, aby na ně kašlala, aby šla svou cestou

Pohled do interiéru knihovny ve Skřivani

Foto Hana Matějčková

tak, jak vnímá lidi, kteří rádi čtou, své čtenáře. A knihovnu má plnou po střechu. Cvičí se staroušky, setkává se s pamětníky, dětem čte pohádky, má pro ně velkorysou čtenářskou soutěž, modeluje, jarmarkuje, učí angličtinu. Ojojoi!

Jinde zase naleznete mladou holčinu. Nedávno motala kytky, dnes je na mateřské a v malé obci se dostala do knihovny. Ze strany zastupitelstva jakási z nouze ctnost. Službu, kterou pro obec dělá, ani nedokážou docenit. Mnoho hodin věnuje přípravě projektů a akcí. Spolupráce s mateřskou školou, panely na podporu čtenářství, se kterými přišla na hasičské odpoledne. Nedávno starostu uložila na koberec mezi polštáře a děti, aby jim četl v rámci akce Tátové čtou dětem. Přesto musela právě před ním obhajovat hodiny práce, které jako by neexistovaly, jako by jí je pánbiček dal jako bonus. A stejně nezaplátil.

A o kousek dál, no tak tam vám je kluk, co má cop vlasů přes ramena a ještě dál a až kamsi k nebesům křídla vizí a plánů. A dělá všechno pro to, aby je uskutečnil, aby jim vdechl život. Někdy to jde ztěžka, kola se ne a ne pohnout a někdy mu nůžky neúspěchu ta jeho křídla sokolíka i při-

stříhnou, ale on se nedá. Ztrojnásobil počet čtenářů, chce novou knihovnu, nový systém, jedná, shání, vymýšlí, pomáhá v regionu, spolupracuje. A má božskou trpělivost. Někdy si totiž myslím, já postarší metodička, že mluví nějakou klingonštinou, či co? Někdy mu prostě vůbec nerozumím. Pozná, přepne a přeloží. A to mě hned napadne, že jsem opravdu ráda, že se po veslech pomalu natahují tihle mladí, nevycválení, nebojácní, úžasní Klingoni. A až přijde čas, kdy se pomalu přesunu do svého imaginárního secesního

salonku a budu poslouchat housle, tak se jen občas podívám škvírkou a budu se chápavě usmívat, když si udělají bouli, a tleskat, když se jim povede nembrečet. Nebyli jsme jiní ve svém čase. Je to tak spravedlivé.

Mám je ráda. V našem regionu jsou jich skoro dvě stovky. Někdy si nedokážu vybavit jejich tváře, interiéry jejich knihoven. Ale pod kůží je mám všechny. Obdivuju se jim a hluboce se před nimi skláním. A říkám jim: „Moje holky a moji kučí.“

HANA MATĚJČKOVÁ matejkova@svkkl.cz

NEUŠLO NÁM

Literární paměť středních Čech

V inspirující spolupráci Matice české a Národního muzea, Památníku národního písemnictví, Střeďočeské vědecké knihovny v Kladně a Ústavu pro českou literaturu AV ČR se 11. 11. v Nové budově Národního muzea uskutečnilo kolokvium *Literární paměť ve středních Čechách*. Podle organizátorů má být tato akce prvním z řady podobných kolokvií, na kterých se budou postupně představovat i další kraje České republiky.

Po prezentaci Portálu literárních muzeí, který vzniká v Metodickém centru pro knižní kulturu a literární muzea PNP, seznámení se současnými projekty Matice české se vztahem k podpoře literární paměti středních Čech a literární paměti v informačních zdrojích vytvářených krajskou knihovnou definovala pestrá paleta literárního života středních Čech. Přednášející připomněli činnost Střeďočeského nakladatelství a knihkupectví, kladenského vydavatelství Halda, jež vzniklo z iniciativy party literárních nadšenců, projekt edice Polabští básníci, nechybělo zastoupení literárního Mělnicka, Mladoboleslavska, připomenutí odkazu Václava Štecha nebo Václava Beneše Třebízského ani recepce Staré Boleslavi ve středověkých a barokních legendách a jejich vztah k dnešku.

Následujícího dne na kolokvium navázala návštěva Památníku Karla Čapka na Strži (samostatné expozice zde mají od roku 1998, resp. 1999 rovněž Ferdinand Peroutka a Olga Scheinpflugová), dále návštěva rodiště M. D. Rettigové ve Všeradicích a jejího muzea a buštěhradského Muzea Oty Pavla. Každé z nich je jinak pojaté a vzniklo na úplně odlišných ekonomických základech. Nezbývá než se těšit na podobnou žez z dalších krajů.

–JaC–

Nahore: Památník Karla Čapka ve Strži se sněhovým popraškem
Z expozice F. Peroutky v Památníku Karla Čapka ve Strži

Foto Jiří Mika

Více než synonymum bibliografie

Osmy říjen přinesl zprávu o úmrtí Borise Mědíka v požeňnaném věku 91 let (*18. 2. 1925). Jeho profesní kariéra byla dlouhodobě spojena s dnešní Národní knihovnou ČR a Památkem národního písemnictví a jeho jméno je synonymem kvalitní bibliografické práce. Personální bibliografie v pojetí dr. Mědíka se staly svébytným literárním dílem a nálepka „mědíkovské bibliografie“, kterou se mohou pochlubit nemnohé práce jeho pokračovatelů, byla vždy vizitkou té nejvyšší kvality a profesní cti.

Mědíkovy životní osudy nebyly vždy jednoduché a prosté prvků takřka antické tragédie. Jakožto synovi ruského legionáře mu ostatně nikdo nemusel vysvětlovat, co přináší bolševická revoluce, co je to sovětský komunismus a jeho neblahý vliv na život našeho národa vedeného devótními satrapy. V několika jeho životopisech se sice připomínají jeho přestupy v zaměstnání, ale už se více nedočteme o tom, jak byly vynuceny okolnostmi nastupující normalizace nebo naopak nervózní agónií režimu u nás. Při vzpomínce na tohoto rovného člověka, který si nikdy nezdal, proto nazvěme věci pravými jmény: byly to vyhazovy z politických důvodů (jednak za účast v rehabilitační komisi v roce 1969 jako jednom z pozitivních, ale záhy udušených výsledků Pražského jara, jednak za čestný občanský postoj podepsáním petice za propuštění Václava Havla na jaře 1989). Zamlčené autorství a spoluautorství u řady jeho bibliografických projektů je toho dokladem. Zároveň je rovněž pomníkem charakteru jeho „pokryvačů“ hodných ocenění, jako se to dělo třeba v případě řady umlčovaných překladatelů. Na stránkách *Čtenáře* byly v roce 1997 na pokračování otištěny Mědíkovy vzpomínky *Bibliografování v čase i nečase* (č. 3, 4, 5, 6, 9–10 a 11–12), kterými tyhle problémy prolínají.

Boris Mědíka se narodil v Náchodě, kde na místním gymnáziu i maturoval. Byl tedy také o půl roku mladším kolegou Josefa Škvoreckého. Ostatně v roce 2004 ho pozvali jako experta k oficiální prezentaci Škvoreckého personální bib-

B. Mědíka v Památku národního písemnictví při oslavě 100. výročí narození bibliografa Miroslava Halíka s jeho synem Tomášem

Foto archiv NK ČR

liografie (osobně se však již jako starý muž na jejím zpracování nepodílel), která se uskutečnila i za účasti samotného spisovatele. Svá poválečná studia na FF UK zakončil Boris Mědíka disertací o pseudonymech v české literatuře (1951).

Zapálený bibliograf, jemuž vydatně pomáhala i manželka Jitka, pracovnice Národní knihovny ČR, byl za svou úctyhodnou práci oceněn v roce 2000 Medailí Z. V. Tobolky (ostatně jeho knihovnické kurzy navštěvoval krátce po válce), Cenou Nadace Český literární fond (1998) a Cenou Karla Čapka (2002). Z Mědíkovy bibliografické práce je záhodno připomenout jeho zásadní díla: personální bibliografie Jaroslava Haška (1983), Karla Čapka (1990) a Karla Poláčka (1997) a třicetiletou spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR započatou v roce 1960, která přinesla plody v podobě bibliografických ročenek *Česká literární věda – Bohemistika* a jež se stala bibliografickou základnou *Lexikonu české literatury a Slovníku českých spisovatelů*. Boris Mědíka po sobě zanechal obrovskou práci i přes překážky, které mu poměry v naší zemi nesmyslně kladly pod nohy. Prožil hodnotný profesní život, který se bude ještě dlouho připomínat. Já bych však chtěl zdůraznit i jeho rovnou páteř, která v nelehkém období našich poválečných dějin rozhodně nebyla samozřejmostí.

JAROSLAV CÍSAŘ

Recept z Chrudimi

KAMARÁDKA KNIHOVNA

U nás v Chrudimi „vaříme“ základ dětské knihovny stejně jako ostatní, jen přidáváme svá koření a dochucovadla. Vaříme ale tak, aby především chutnalo našim dětským čtenářům, rodičům i prarodičům a ostatním spolupracujícím organizacím ve městě.

Neexistuje žádný recept ani předloha či šablona, jak udělat dobrou knihovnu. Každá knihovna je jiná a přitom jedinečná, žije si svým tempem, má různé čtenáře, jiné zřizovatele. Dá se ale nakouknout pod pokličky knihoven a nechat se inspirovat.

Snažíme se, aby naše knihovna tady byla pro rodinu. Pro úplně nejmladší děti připravujeme každou středu *Pacičkování*. Dopolodní program pro rodiče (tím myslíme i tatínky) na rodičovské dovolené a jejich ratolesti. Každou středu je chodba u dětského oddělení plná kočárků a v knihovně je opravdu veselo. Pro větší děti je pak připraven *English Reading Club*. Pod vedením zkušené lektorky se děti a rodiče zdokonalují v angličtině a především pracují s literaturou v anglickém jazyce. Dětské oddělení se může pochlubit díky darům ze zahraničí velmi pestrou nabídkou těchto knih.

I teenageři jsou našimi dobrými partáky. Pomáhají jako dobrovolníci při pasování prvňáčků na čtenáře, *Noci s Andersenem*, příměstských táborech a nebo přijdou jen tak poseďte do knihovny, popovídat si a sami se nabídnou, že budou uklízet knihy. Zapořili jsme se do projektu *Paměť národa*. Gymnazistky Majda a Verča si vyzkoušely práci badatelek, reportérek a hlavně se díky tomuto projektu seznámily s pamětníci 2. světové války a životem její rodiny. Jejich reportáž odvysílal Český rozhlas.

Naše menu mělo nebo má mnohem více výborných nabídek. Stačí uvést společný projekt pro školy *Plakátování*, který se uskutečnil ve spolupráci s Regionálním muzeem Chrudim. Dále dlouholetou spolupráci se Speciální školou a každoroční divadelní představení *Pomáháme pohád-*

kou, kde společně výtěžek – několik desítek tisíc korun – darujeme potřebným. Klienti Denního stacionáře Pohoda se učili ve společné Školičce s dětmi ze Základní školy Školní náměstí. „Paní učitelkou“ byla knihovnice. Velkou oblibu získává *Listování*, které pořádáme ve spolupráci s Gymnáziem Josefa Ressela. Jeho výtěžek rovněž vždy putuje za těmi, kteří to potřebují nejvíce.

Foto archiv knihovny

Naše knihovna nespí ani o letních prázdninách. Nejdříve jsme připravovali příměstské tábory, ale tam byla vždy limitem omezená kapacita. Nyní nabízíme nejen čtenářům, ale celým rodinám, čtvrteční dopolední program. Prázdninové čtvrtky si zatím získaly velkou oblibu. V knihovně totiž můžete zažít např. šermířské klání, muzikoterapii, jógu, korálkování, vidět ukázky práce s dravci, ukázku výcviku psů nebo mladé hasiče v akci.

Koření a ochucovadla bychom ve své kuchyňce jistě našli ještě více, ale na jednu přísadu, a sice základní, nesmíme zapomenout. Dobrá dětská knihovna se musí dělat především srdcem!

IVETA NOVOTNÁ novotna@knihovna-cr.cz

Pohádka desátá: Viděl, přemýšlel, nakoupil

Učili jste někdy dítě jíst špenát? Zamilovalo si ho na první dobrou? No, mohlo se stát. Pak jste ale určitě narazili s dýní nebo zelím. Málokdo z nás přijímá věci – i dobré věci – napoprvé. Děti to mají stejně, a to jsou jejich mozky daleko přizpůsobivější a ochotnější objevovat neznámé. Co to znamená pro nás a komunikaci organizace navenek? A jak jste to tedy provedli s tím dítětem a špenátem?

Zkusila jsem první odkaz na Googlu a první radu portálu Výživa dětí. Ta zní „Nechte děti přijít jídlu na chuť. Nechte je několikrát vyzkoušet... stačí jen jedno kousnutí... nenuťte... nepřestávejte nabízet.“ Čili jak to asi běží – mozek se úplně poprvé setkává s něčím novým a nechápe: maminka tvrdí, že je to jídlo, ale moje oblíbené jídlo je bílé a tekuté a chutná sladce. Neudělám fatální hloupost, když strčím do pusy tohle?! Ne-naletím? Není to ztráta času, nebude mě to pálit? Bude mi pak vůbec ještě chutnat mlíčko?

Mysl dospělého sice už zná špenát a dýni, ale stejně potřebuje, abychom na něj nebyli moc rychlí. Chce, abychom mu věci nabízeli, ukazovali ze všech stran, ujistili ho, že jsou bezpečné a dobré. Jeho mozek se úplně poprvé setkává s něčím novým a nechápe: knihovníci tvrdí, že bych se měl zabývat nějakou výchovou ke čtenářství u svých dětí. Není to hloupost? Co to jako má být? K čemu je to dobré? Copak můžu řešit všechno? Už řeším, zda očkovat, kolik jim dopřát kroužků, zda chtít matematiku Hejného a zda má číst genetickou nebo jinou metodou. Není lepší jít domů a dát si kafe než strávit dvě hodiny v knihovně?

Máloco nakupujeme na první dobrou. Možná rolík, 2 koruny sem, 2 koruny tam, snesitelná ztráta. Ale když se rozhodujeme o nákupu něčeho většího, trvá nám to déle. Možná máte pocit, že právě dnes jste sáhl v krámě prvně po kokosovém oleji, zaplatil dvě stovky a odnesl si ho domů. Ale nejspíš to není tak jednoduché. Nejspíš jste o něm někde četl. Někdo vám ho vychválil. Někdo z příbuzných ho dává do buchet a jiný si s ním

maže obličej. Čili seznamujete se, randíte s kokosovým olejem daleko déle, než trvá sáhnout po něm poprvé do správné police v supermarketu. Máte takovou zkušenost? A to randění, ta fáze seznamování, je důležitá skoro u každého nákupu. U nákupu trávení volného času zrovna tak.

Illustrace Eva Kotlanová

Ptáme-li se tedy, proč nám přišlo tak málo lidí na diskusi o výchově ke čtenářství, tady je jedna z odpovědí. Protože po mně rovnou chcete, abych „nakoupil“, tedy vzal dvě hodiny svého času a přijel si sednout k vám do knihovny. A já jsem přítomně poprvé ve fázi okoukávání. Až z vaší pozvánky mi prvně přišlo na krátkou dobu na mysl, že něco jako čtenářství existuje a možná má smysl se tím zabývat. Nejsem ještě připraven tomu obětovat dvě hodiny života (a jen co pozvánku odložím, zapomenu na to). Co s tím?

1. Nebudte zklamaní, když napoprvé nepřijdou. Neznamená to, že je to nezajímavé. (Vidí jahody, protože ty už znají. Špenátu si jen nevšimli. Neignorují ho schválně.)

2. Zamyslete se hodně dopředu před akcí, jak své téma udělat tématem pro lidské mozky a hovory už teď, o pět měsíců dřív, než vám přijede host odborník. Vytvořte v hlavách svých čtenářů zájem o téma, ukažte jim, že téma vůbec existuje a je dobré se mu věnovat. (Špenát existuje. Je zelený. A je bezva!)

3. Dejte jim šanci interagovat s tématem předem, přemýšlet o něm, vyhodnotit si, jak na tom se čtenářstvím jsou oni sami, dejte jim argument,

proč se jím zabývat. (Podívejte se na špenát pod mikroskopem. Vyplňte dotazník o vztahu ke špenátu. Přijďte si čichnout. Zkuste malinký kousek. Je zdravý, je chutný, plný minerálů – a jí ho i maminka!)

4. Pak teprve zvěte, rozdávejte letáky, představte skvělého odborníka, který o tom přijede pohovořit.

V marketingovém světě se několik let používá pomůcka, rámeček See – Think – Do (jak a další detaily k jeho používání najdete na blogu Avinash Kaushika). Pomáhá navrhnout správné sdělení a komunikační kanál pro jednotlivé fáze přednáškovního „randění“ a samotného nákupu. Ukázka jeho použití pro komunikaci organizace a její akce:

	Náš cíl pro každou fázi	Naše sdělení pro každou fázi	Kanály pro sdělení v každé fázi
Fáze See (dívám se)	Chci, aby lidé zjistili, že moje téma existuje a čím je zajímavé.	Kdo čte rád a často, má snazší a šťastnější život – líp se vyjadřuje (...) a v důsledku mu to i líp myslí. Čtenářství = velká šance pro rozvoj intelektu dítěte.	Samolepky k odebrání. Na Facebooku komentujeme části vědeckých výzkumů o velkém významu čtenářství pro rozvoj myšlení atd.
Fáze Think (přemýšlím o tom)	Chci, aby došli k rozhodnutí, že by se tím měli zabývat víc – něco si k tomu zjistit, přemýšlet o něm.	Komiksy nebo poezie – co líp rozvíjí lásku dítěte ke čtení? Když čte v druhé třídě nerad, může to být problém.	Na Facebooku příklady toho, jak s dětmi pracovat. Anketa, jak moc vaše děti čtou a co. Text do místních novin, v jakém věku se tvoří vazba na knihy.
Fáze Do (jdu a konám)	Chci, aby přišli k nám na besedu. Dám jim argumenty, které je přesvědčí, že se o tom u nás dovedí nejvíce a nejpříjemněji.	Přijede psycholog XY. Dozvíte se, jaký přístup v jakém věku je neúčinnější. Zkonzultujete, jak je na tom vaše dítě. Dostanete příklady dobré praxe. Uvaříme kafe. Bude lego a paní na hlídání vašich dětí.	Plakát Leták Facebook Noviny apod.

To, co se obvykle dělá, je třetí fáze – vydáváme pozvánky, plakáty, letáky s cílem přesvědčit lidi, aby přišli. Jenže přijít – to už je velký čin. A protože ani kokosový olej nekoupím jen tak „z voleje“, mnozí lidé, kteří se dosud problémem nezabývali, nevezmou pozvánku na vědomí (jejich mozek ji ignoruje, nic mu to neříká). Dám-li si práci s promyšlenou komunikací předem, ušetřím si práci ve finále. (Ale pozor, rámeček si – stejně jako jinou komunikaci – nemá cenu chystat pro

kontakt s „širokou veřejností“.) Vždy ho píšu pro určité publikum, které jsem si vybral a o němž jsem si zjistil, co ho zajímá a jak se rozhoduje. Ve výše uvedeném případě to bude nejspíš něco jako „chytří rodiče dětí předškoláků a mladších školáků, kterým záleží na osobnostním rozvoji dětí se jim hodně a rádi věnují“.

VĚRA ONDŘICHOVÁ

vera.ondrichova@gmail.com

Píšu jako dýchám, pracuji a žiju

Foto Martin Kibi Fořt

Napsat román je romantické, napsat článek na firemní web otravné. Vymýšlet anotaci na sci-fi sérii z blízké budoucnosti autory láká, sepsat zprávu ze služební cesty bývá považováno za čiré zlo. V zásadě je však psaní jen jedno a spisovatelé bývají zároveň copywriteři v reklamních agenturách, redaktoři v nakladatelstvích, novináři v časopisech, recenzenti, zkrátka kromě volné tvorby píšou na zakázku a pro obživu. Mnohdy za přihlášením na kurz tvůrčího psaní nemusí vlastně být autorský přetlak, ale potřeba obstát ve světě textů.

Koneckonců i v knihovnách máme k dispozici různorodé texty. Vedle krásné literatury jsou zde také desítky metrů regálů s literaturou odbornou, stohy časopisů, knihy kuchařské i cestopisné, návody na ta nejlepší cvičení a diety, knižní rozhovory se sportovci i politiky. Vše musel někdo napsat a musel to napsat dobře. Na literárním workshopu konaném v knihovně se můžeme inspirovat a některé lekce zaměřit více prakticky.

O čem píše knihovnick

I sám knihovnick je autor mnoha textů, byť sám o sobě takto neuvažuje.

— Sepište si oblasti, ve kterých potřebujete v rámci své profese stvořit text.

Nejen v instituci jako knihovna se sestavuje výroční zpráva, na mnoha webových stránkách firem či institucí je nutno přehledně a srozumitelně vysvětlit nabízené služby, sepsat informace typu kontaktů, představit tým pracovníků nebo informovat o novinkách. Knihovnick často sestavuje tiskové zprávy pro média, píše lákavé upoutávky na plánované akce a pak reportáže z těch uskutečněných, vytváří texty na plakáty, přidává popisky k fotografiím, vytváří přátelskou tvář knihovny třeba tím, že spravuje stránku knihovny na sociálních sítích.

Část první: Facebookové statusy jako literární cvičení – aneb vytváříme různé stylistické útvary, aniž to možná tušíme...

Osobní profil má na sociálních sítích dnes téměř každý, děti, kterým by měl být třeba Facebook (FB) přístupný až od třinácti let, nevyjímajíc. Každý má tedy zkušenost se statusy nudnými, nepříjemně emotivními, stereotypními, plnými klíšé.

- Účastníci literárního workshopu si přinesou své vlastní krátké texty z FB nebo twitteru. Samozřejmě se nepočítají tzv. „výkřiky do tmy“ typu *Mám to!, Dnešek je fakt hrozný!* nebo *Depka...* Na FB často jeho uživatelé píšou krátké zprávy, někdy stylizované až do žánru mikropovídek. Komentují však i aktuální dění v rodině či ve škole, dávají k dobru vtipné příhody či naopak zamýšlení nad nějakou svou životní situací.
- Každý účastník může přinést tři až čtyři své texty a přednese je ostatním. Ke zcela odlišným obsahům jednotlivých příspěvků (na FB se jim říká „statusy“) mohou účastníci přiřadit jednotlivé žánry nebo stylistické literární útvary, které nejsou čistě beletristické, nicméně do oblasti psaného slova jistě patří.
- K určení typů příspěvků účastníků literárního workshopu můžeme použít následující tabulku nejpoužívanějších literárních útvarů, které se bezděky vyskytují na sociálních sítích:

– **Reportáž:** jeden z nejčastějších slohových útvarů vyskytujících se zejména v žurnalistice. V reportáži informujete čtenáře o určité události. Pišete o prostředí a lidech, kteří se v události vyskytují, popisujete její cíl (událost ve městě, akce ve škole či neobvyklý výlet). V reportáži je vhodné používat i přímou řeč (dotazy na účastníky události, jejich reakce).

– **Fejeton:** autor v něm vtipně glosuje (komentuje) událost, která ho zaujala (třeba velikonoční koledování s pomlázkami). Pro fejetony je typický nadhled, zábavné odlehčení a trefné komentování události. Tento slohový útvar často obsahuje (tolik oblíbený) sarkasmus, ironii či černý humor.

– **Recenze:** velice častá „disciplína“ na sociálních sítích. Rozbor a zhodnocení navštíveného filmu či divadelního představení, posouzení kvalit přečtené knihy, ohodnocení počítačové hry. Některé recenze se mohou týkat i výrobků (mobilní telefon či běžecské vybavení), tedy jejich zhodnocení, doporučení či naopak popis vady výrobku, případně jeho doporučení či nedoporučení.

– **Esej:** v tomto případě se autor příspěvku (FB statusu) zamýšlí nad jevem, nad událostí, již byl svědkem, ať už přímým či nepřímým (abituriantský večírek či národní svátek). Esej by se měla týkat konkrétních, dokonce odborných témat, kde autor shrnuje a dává do širších souvislostí daný jev. Podobně jako fejeton by esej měla být vtipná úvaha s vypointovaným závěrem.

– **Polemika:** evidentně nejpoužívanější stylistický útvar nejen na sociálních sítích. Správná polemika má vyvolat různé názory, živou diskusi a měla by se při ní používat odborná argumentace (nikoli osobní útoky!). Argumentovat se dá jak používáním faktů, tak pomocí domněnek. V polemice jsou častá i nepravdivá tvrzení, nejrůznější zavádějící odkazy či kontakty. V rámci polemiky se soustředíte na to, abyste ve svém zápalu nepřešli na jev zvaný „trolling“, při němž jde vyloženě o osobní útoky, urážky, lži nebo odbornou dehonestaci názorového oponenta. Tento stylistický útvar patří spíše do kategorie IV. cenové skupiny.

— Další úkol pro účastníky literárního workshopu je nasnadě:

Možná, že ne každý přinesený slohový útvar bude přesně odpovídat výše popsaným charakteristikám literárních stylů. Od ostatních účastníků se tedy očekávají „recenze“ na jednotlivé příspěvky, které mohou vyvolat i „polemiku“ – samozřejmě, vše v rámci literárního workshopu, tedy bez „trollingu“. Přece se učíme navzájem, jsme všichni na jedné literární lodi.

Kdo kritiku přijme a pochopí, učí se nejrychleji!

Požadovaný výstup z recenze či polemiky by měl pro každého autora spočívat v tom, že svůj příspěvek upraví tak, aby co nejvíce odpovídal zvolené (či dané) stylistické formě.

Část druhá: Texty nebeletristické aneb dopisy a reklamace, obchody a propagace

Po výletu mezi krátké stylistické útvary se nyní vrátíme na úvod dnešního kursu. Nejen beletrii živ je spisovatel, jak bylo již řečeno. Účastníci tvůrčího workshopu si mohou vyzkoušet krátké „disciplíny“, které se jim třeba někdy budou hodit. Samozřejmě že při těchto příkladech můžete

v rámci workshopu zabrousit do mírného nadhledu či svérázného humoru.

– **Inzerce:** zvolte si jakýkoliv předmět (třeba rovnou v knihovně, ve škole) a vymyslete si k němu reklamní slogan. Předmět může být třeba polička na knihy. *Nic neunese více umění než polička na knihy od firmy Otesánek a syn!*

– **Obchodní dopis:** *Vážený pane Otesáнку, vzhledem k naší předchozí objednávce na dodání sto patnácti polic na knihy značky XX, katalogové číslo YY, pro naši městskou knihovnu...*

– **Reklamace:** *Vážení obchodní přátelé, podle zákona o ochraně spotřebitele reklamujeme váš výrobek, poličku na knihy značky XX. Váš výrobek se vyznačuje výraznou vadou, která znemožňuje jeho použití, ačkoli jsme postupovali podle přiloženého montážního návodu. A to...*

– **Návod k obsluze:** *Před samotnou montáží poličky na knihy jste povinni dodržovat bezpečnostní předpisy, zejména se obléci do ochranného pracovního oděvu, použít pevné stavební rukavice a přilbu s nerozbitnými skly. Během montáže nerozdělávejte otevřený oheň a nestůjte v prúvanu...*

— Založte si vlastní „literární“ firmu – a pusťte se do sebe!

Účastníci literární dílny mohou vytvořit imaginární firmu a komunikovat spolu výhradně písemně, pomocí oficiálních dokumentů, např. zápisů z porad (tedy z průběhu workshopu), obchodních dopisů (objednání textů v požadovaném množství) či interních sdělení (upozornění na poletující mouchu a opatření, jak se jí vyhnout). Jazyk úředních dokumentů bývá zpravidla jednoduchý až strohý. Obsahuje ustálené fráze (Věc: Pokus o smír, Jsme s pozdravem), doklady jsou uvozené hlavičkou firmy, adresou pro zaslání, zodpovědnou osobou, obchodní značkou, dalšími kontakty, datem, podpisy zúčastněných apod.

Autoři jednotlivých firemních „dokumentů“ mohou svá díla porovnat se vzorovými příklady oficiálních dokumentů volně přístupných na webových stránkách nejrůznějších institucí či organizací.

— *Napište poutavý článek o své literární dílně v knihovně.*

Proč by takový text měl psát účastník? Právě sami účastníci by mohli zasvěceně referovat o vašem kurzu, doložit ho fotografiemi, prošpikovat autentickými výroky a vtipnými historkami, uzavřít zhodnocením a ideálně i doporučením pro zájemce o další ročník. Text můžete publikovat na webu knihovny, ale ještě lépe – sami autoři by ho mohli nabídnout místním novinám, pro publikování na kulturním serveru apod.

POZOR – proč jsme vlastně absolvovali takto pojednanou literární dílnu? Všechny výše uvedené stylistické útvary se mohou kdykoliv hodit do beletristického textu!

– Nic nedokáže zvěrohodnit a čtenáři přiblížit váš příběh více, než vkládání „nebeletristických“ textů na pečlivě zvolená místa.

– Do svého příběhu můžete vložit zápis z policejního výslechu, ale měl by odpovídat skutečným dokumentům. Použijte reklamní slogany tam, kde to považujete za nejlepší možné řešení. Vytvořte si vlastní novinové články, které čtenáře vtáhnou do vaší „reality“. Vepište do textu poutavé deníkové záznamy či záznamy z fiktivních kronik. Složte si vlastní básně či písňové texty ze světa své fantazie.

– Pozor ale – méně znamená více! Autoři by neměli nic přehánět, jak jsme si už zdůrazňovali několikrát. Tedy nepřehánět ani zdlouhavé popisy, ani opakované vysvětlování či zviditelňování své odbornosti či poučování čtenáře.

– To samé platí i pro práci s výše uvedenými stylistickými útvary. Nadužívání těchto vložených textů spolehlivě zabije váš příběh a vytvoří z něj nestravitelný guláš (neboli „galimatyáš“, jak říkávají naše babičky, česky prostě „slátaninu“).

– *Závěrem nechte účastníky vyjmenovat či připravit si na příští lekci knihy, v nichž se dané postupy využívají. Namátkou uveďme pro začátek třeba tyto:*

1. Karel Čapek: *Válka s mloky*
2. Ludvík Souček: *Cesta slepých ptáků* (trilogie)
3. Jiří W. Procházka, Klára Smolíková: *Mrtvá šelma*

Část třetí: Psaní a „piárování“

Stejně důležité jako napsat povídku, novelu či román je v dnešní době napsat dobrou anotaci, tiskovou zprávu a správnými slovy prezentovat novinku i jejího autora na veřejnosti. V mnohém leží tyto úkoly na samotném autorovi.

• K textům, na kterých účastníci pracují a se kterými jsou ostatní seznámeni, napište chytlavou upoutávku. Zjistíte, že často sám autor má zábrany vlastní text z nadhledu stručně charakterizovat a vychválit. Pomoc ostatních se může hodit.

• Napište tiskovou zprávu pro novináře o vydání vlastní, existující či zcela smyšlené knihy. Uvědomte si, že vše podstatné musí být na začátku, další odstavce už informaci pouze rozvíjejí. Zařazujte chytlavá přirovnání, nezapomeňte citovat autora či někoho, jehož názor na knihu je důležitý.

• Ve dvojicích spolu účastníci udělají rozhovor na téma „začínající autor“. Text by neměl být delší než dvě normostrany. Zařadte i vzájemné focení – knihovna je na to skvělé prostředí a je to legrace.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

NEUŠLO NÁM

• Potřetí Do černého!

Třetí ročník konference o kreativě v knihovnách proběhne v pondělí 23. 1. 2017 od 10 hodin v Městské knihovně v Praze. Loni se konference věnovala oživování veřejného prostoru, letos se soustředí zejména na nové směry v oblasti komunikace se čtenáři. Na dopolední přednáškový blok naváže odpoledne plné praktických workshopů. Na účastníky čeká například seznámení s improvizacím divadlem, dílny literární, fotografické či filmové, lekce storytellingu či metody probouzení „kreativní mysli“. Více podrobností naleznete na webové stránce www.mlp.cz/docerneho.

MILOSLAV LINC

• Virtuální národní fonotéka

Pro zájemce o problematiku péče a ochrany zvukových dokumentů se 23. 11. 2016 konal v Praze v budově Národní technické knihovny za podpory Ministerstva kultury ČR v rámci projektu *Principy péče o zvukové dokumenty: mezinárodní standard a jeho aplikace v praxi v pamětových institucích České republiky* (součást programu VISK1) tematický seminář Virtuální národní fonotéka. Probírala se témata z historie nahrávání zvuku, ohrožení zvukových dokumentů, zpracování a evidence zvukových dokumentů, zásady jejich ochrany a digitalizace, byly uvedeny příklady dobré praxe v zahraničí.

Samostatně byl představen projekt *Virtuální národní fonotéky (narodnifonoteka.cz)*, jež je platformou pro vytvoření souborného katalogu zvukových dokumentů původem z území naší republiky. Nahrazuje dosud neexistující centrální evidenci těchto dokumentů. Měla by být také jejich hlavním propagačním nástrojem, a to nejen jejich zpřístupňováním. V souvislosti s touto databází se také řeší problémy s dlouhodobou ochranou a archivací všech typů zvukových nosičů.

Cílem projektu, zaštitěného Moravskou zemskou knihovnou, je také vytvoření ucelené metodické pomůcky pro péči o zvukové dokumenty. Do knihoven celé ČR by se měl tento materiál dostat do konce roku 2016.

–JaC–

• Ve středu 16. 11. se konalo v Litvínově neformální vzpomínkové odpoledne, při kterém Městská knihovna Litvínov (www.knihovna-litvinov.cz) oslavila 110. výročí svého založení. Čtenáři a příznivci knihovny si mohli mj. prohlédnout výstavu o jejím historickém umístění ve městě.

• V nové verzi newsletteru *eReading.cz* jsou doplněny indikace výpůjček knižních titulů (pravý horní roh obálky). Čtenáři tak v novinkách *eReading.cz* získají přehlednou informaci o tom, které tituly si mohou vypůjčit v knihovnách.

• Ve studovně Knihovny Antonína Švehly v Praze (www.knihovnasvehly.cz; Zemědělská a potravinářská knihovna) se u příležitosti 90. výročí jejího založení konala od 19. 10. do 30. 11. výstava prací dětské výtvarné soutěže *Venkov, můj kamarád*.

Podklady jsou čerpány
z databázi KKL, ANL a Anopress

SEDLICKÁ, Dagmar. *Kniha nezanikne. Literární noviny: Příloha – Harmonie života*, č. 10, s. 51. ISSN 1210-0021

Rozhovor s PhDr. Alicí Krýžovou, Ph.D., ředitelkou pražské Střední školy knižní kultury, na téma knižnické školy v 90. letech a dnes. Témata rozhovoru se týkala vzniku Střední školy knižní kultury, činnosti školy, učebních osnov, prolínání teorie a praxe, přijímacích zkoušek, uplatnění absolventů v praxi (v knihkupectví, antikvariátech, knihovnách, archívech, nakladatelstvích). Autorka v článku vysvětluje termín knižní kultura, popisuje doplňkové/zájmové činnosti školy a nastiňuje výběr vhodných vyučujících. Dále upozorňuje na akce, na kterých se škola se svými studenty podílí aj.

JENDRUCHOVÁ, Michaela a Eva KATRUŠÁKOVÁ. *Společné čtení je krásný rituál. Instinkt*, č. 42, s. 46. ISSN 1213-774X

Projekt *Celé Česko čte dětem* má desetiletou tradici. Rozhovor s Evou Katrušákovou, která je iniciátorkou projektu, se zaměřuje na vznik kampaně k projektu, důvody vzniku, ocenění náležející tomuto projektu, na novinky (například on-line dobročinnou dražbu uměleckých děl a užitého umění na <http://celeceskotdetem.cz/>). Věnuje se také samotnému čtení rodičů dětem. Na konci je medailonek Evy Katrušákové.

MUSÁLKOVÁ, Zuzana. *Česko – země knihoven. Magazín Práva*, č. 44 (20161029), s. 22. ISSN 1211-2119

Autorka ve svém článku připomíná, že Česko je zemí s nejhustší sítí knihoven na světě vzhledem k počtu obyvatel, dále popisuje funkce knihoven (mimo výpůjčních funkcí), akce pro čtenáře různých věkových kategorií. Stručně popisuje projekt *Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka*. Dále seznamuje s workshopy pro malé čtenáře a jinými akcemi.

NAVARRŮ, Miroslav. *Čtečka e-knih. Počítač pro každého*, č. 20, s. 46. ISSN 1212-0723

Příspěvek přináší přehledný návod popisující základní úkony při práci s e-knihami, jako jsou: přidání titulu do knihovny, zadání parametrů knihy, výběr publikace z knihovny, navigace v knize samotné. Věnuje se také práci s e-knihou v počítači, programu FBReader a jeho instalaci. Nakonec popisuje správu knihovny a odstranění knihy.

ŘEHÁK, Tomáš. *Jak moc se vyplatí knihovna? Moderní obec: odborný časopis pro veřejnou správu*, 2016, 22 (9), s. 46–47. ISSN 1211-0507

Autor článku, ředitel Městské knihovny v Praze, vysvětluje rozdíl mezi neziskovými institucemi typu knihovna a divadlo v pokrytí jejich nákladů. Věnuje se situaci, kdy jsou veřejné knihovny závislé na veřejných rozpočtech, a představuje analýzu nákladů a přínosů knihoven (Cost-benefit analysis, CBA), vzorec podílu nákladů a přínosů. Předkládá pojmy jako *celkově upravený objem nákladů*, *celková hodnota užiteků plynoucích z poskytovaných služeb*, *objem celkových ročních nákladů na provoz knihovny*, *skryté veřejné náklady* aj. V závěru upozorňuje na výzkum *ROI – Return on Investment* (studie zkoumající efektivitu knihoven), trvající od roku 2011.

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika. *Erasmus Rotterdamský: doma jsem tam, kde mám knihovnu. Moderní obec: odborný časopis pro veřejnou správu*, 2016, 22 (9), s. 48. ISSN 1211-0507

Autorka, pracující v oddělení vzdělávání a krajské metodiky Moravské zemské knihovny v Brně, uvádí, kolik bylo použito finančních prostředků na obnovu knihovnických fondů malých obcí, a objem finančních prostředků krajů na regionální funkce. Popisuje knihovny jako místa setkávání, nejen místa půjčování. Z tohoto důvodu upozorňuje na nedostatečnou podporu krajů v oblasti vybavení knihoven (například nábytkem). V druhé části článku uvádí jako výjimku Jihomoravský kraj, který schválil dotace na vybavení knihoven. Na závěr se věnuje myšlence vzniku Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven.

RYCHLÍK, Martin. *Knihovny jako sociální tmel. Lidové noviny: Příloha – Orientace/Věda*, č. 242, (20161015), s. 26. ISSN 0862-5921

V úvodu článku autor shrnuje úlohu knihoven během celé jejich existence, dále se věnuje současnosti a proměňující se roli knihoven vzhledem k digitalizaci, Open Access a dalším trendům. Odvolává se na výzkum Nadace Billa a Melindy Gatesových z roku 2013. Věnuje se proměně knihoven na komunitní centra a centra setkávání, klíčovými hodnotám knihoven 21. století (lidé, místo, platforma). Na závěr analyzuje situaci v České republice, která má nejhustší síť knihoven na světě, a připomíná oceněné knihovny v rámci letošní soutěže *Knihovna roku*.

Před 125 lety, **3. 1. 1892**, se narodil anglický spisovatel, filolog a univerzitní profesor **J. R. R. Tolkien** († 1973), autor pohádkového *Hobita* a světově proslulé fantasy trilogie *Pán prstenů* (obě díla zfilmoval Peter Jackson); Tolkien se považuje za nejdůležitějšího z otců žánru moderní hrdinské fantasy.

Před 85 lety, **5. 1. 1932**, se narodil **Umberto Eco** († 2016), světově proslulý italský prozaik, esejista, sémiolog a filozof, autor mnoha esejistických a odborných knih (*Umění a krása ve středověké estetice*, *Otevřené dílo*, *Skeptikové a těšitelé*, *Teorie sémiotiky*, *Meze interpretace*, *Lector in fabula*, *Šest procházek literárními lesy*, *Hledání dokonalého jazyka*, *O literatuře*, *O zrcadlech a jiné eseje*, *Poznámky na krabičkách od sirek*, *Od stromu k labiryntu*, *Kant a ptakopysk*, *Zpověď mladého romanopisce* aj.), výpravných obrazových publikací (*Dějiny krásy*, *Dějiny ošklivosti*, *Bludiště seznamů*, *Dějiny legendárních zemí a míst*) a sedmi románů, z nichž hned ten první, *Jméno růže*, založil Ecovu světovou slávu a stal se nejpřekládanější knihou poválečné italské literatury (byl též zfilmován); dále napsal romány *Foucaultovo kyvadlo*, *Ostrav včerejšího dne*, *Baudolino*, *Tajemný plamen královny Loany*, *Pražský hřbitov* a *Nulté číslo*.

Před 135 lety, **6. 1. 1882**, se narodil český spisovatel a novinář **Ivan Olbracht** († 1952; vl. jm. Kamil Zeman), autor knih *Země bez jména*, *Nikola Šuhaj loupežník*, *Golet v údolí* aj.

Před 395 lety, **15. 1. 1622**, se narodil francouzský dramatik, spisovatel a herec **Molière** († 1673; vl. jm. Jean-Baptiste Poquelin), který se proslavil svými převážně satirickými komedii, v nichž pranýřoval nešvary francouzské vyšší společnosti, lakotu, naivitu, pokrytectví, hypochondrii a snobství; k nejznámějším hrám patří *Škola pro ženy*, *Tartuffe*, *Don Juan*, *Misanthrop*, *Lakomec*, *Měšťák šlechticem* či *Zdravý nemocný* (když v hlavní roli Argana dohrál čtvrté představení této komedie, Molière zemřel).

Před 90 lety, **16. 1. 1927**, se narodil **Oldřich Daněk** († 2000), český dramatik, spisovatel, režisér a scenárista, autor her *Bitva na Moravském poli*, *Vévodkyně valdštejnských vojsk*, *Zdaleka ne tak ošklivá*, *jak se původně zdálo*, *Kulhavý mezek* aj. či historických románů *Král utíká z boje*, *Král bez příliby*, *Vražda v Olomouci* aj.

Před 140 lety, **19. 1. 1877**, se narodil český básník, prozaik a dramatik **Fráňa Šrámek** († 1952), autor románu *Stříbrný vítr* a her *Léto* a *Měsíc nad řekou*.

Před 155 lety, **21. 1. 1862**, zemřela nejznámější česká spisovatelka **Božena Němcová** (* 1820), autorka próz *Babička*, *Divá Bára*, *Karla*, *Chudí lidé*, *Chyže pod horami*, *Pan učitel*, *V zámku a v podzámčí*, *Pohorská vesnice*, mnoha pohádek a dalších děl.

Před 285 lety, **24. 1. 1732**, se narodil francouzský dramatik **Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais** († 1799), který se proslavil svými komedii o Figaroví (dnes jsou ovšem známější opery, které podle nich vznikly): *Lazebník sevillský* (opera G. Rossiniho) a *Figarova svatba* (opera W. A. Mozarta).

Před 155 lety, **24. 1. 1862**, se narodila americká spisovatelka **Edith Whartonová** († 1937), jejímž nejslavnějším románem je *Věk nevinnosti*, oceněný Pulitzerovou cenou (zfilmoval Martin Scorsese).

Před 135 lety, **25. 1. 1882**, se narodila anglická spisovatelka a esejistka **Virginia Woolfová** († 1941), autorka románů *Jákobův pokoj*, *Paní Dallowayová*, *K majáku*, *Orlando*, *Vlny*, *Roky* a *Mezi akty*, knihy povídek *Strašidelný dům* a esejí *Vlastní pokoj*, *Tři guineje*, *Občejný čtenář* aj.; česky vyšly také její *Deníky*.

Před 185 lety, **27. 1. 1832**, se narodil anglický spisovatel a matematik **Lewis Carroll** († 14. 1. 1898; vl. jm. Charles Lutwidge Dodgson), autor proslulé knihy *Alenka v kraji divů* a jejího pokračování *Za zrcadlem*.

Před 40 lety, **27. 1. 1977**, zemřel český spisovatel, básník a dramatik **Josef Toman** (* 1899), autor historických románů *Don Juan*, *Po nás potopa*, *Sokrates* a řady dalších děl.

Před 40 lety, **28. 1. 1977**, se narodil argentinsko-španělský spisovatel **Andrés Neuman**, který se proslavil historickým románem *Cestovatel stoltím*; román vyšel i v češtině.

Před 55 lety, **29. 1. 1962**, se narodila **Olga Tokarcuková**, jedna z nejspěšnějších a nejznámějších polských spisovatelek současnosti, jejíž dílo dobře známe i z českých překladů; autorka románů, povídek a próz *Pravěk a jiné časy*, *Denní dům*, *noční dům*, *Hra na spoustu bubínků*, *Poslední příběhy*, *Anna In v hrobech světa*, *Běguni*, *Svět vůz i pluh ved' přes kosti mrtvých*, *Knihy Jakubovy* aj.

Thema – nová klasifikace knih pro knižní trh

V posledním čísle anglického knihovnického časopisu *Update* je článek o nové klasifikaci knih nazvané *Thema*.¹ Na budování této klasifikace se podílí 110 pracovníků z 25 zemí a jejich činnost koordinuje organizace EDITEUR (www.editeur.org/2/about). Klasifikace *Thema* je určena především pro knižní trh. Autor v článku uvádí, že je možné ji použít také ve veřejných knihovnách, ale nehodí se pro knihovny odborné a akademické.

Klasifikace má přibližně 2700 rubrik, reprezentovaných písmenným kódem, který je vhodný k multilingválnímu použití, protože není závislý na národním jazyku. Uživatelům vyhovuje jednoduchost této klasifikace, ale schází v ní přesné detaily, které jsou běžné u tradičních knihovnických klasifikací (Dewey, MDT).

Cílem klasifikace je zjednodušení nákupu knih a jejich vyhledávání v globálním měřítku. Nahrazuje nebo doplňuje podobné systémy používané v jednotlivých zemích. Seznam rubrik byl přeložen do arabštiny, čínštiny, dánštiny, francouzštiny, italské, japonské, litevštiny, maďarštiny, němčiny, norštiny, polštiny, portugalštiny, ruštiny, řečtiny, španělštiny, švédštiny a turečtiny.

Český překlad zatím neexistuje. Možná, že by ho bylo zapotřebí, jak naznačuje článek Karla Kouby o knižním trhu, kde píše: *A chybí, myslím, také společná tematická klasifikace knih (jakási funkční analogie dřívějších tematických skupin), která by usnadnila život knihkupcům a čtenářům. Každá z větších distribucí si vytvořila vlastní taxonomický systém, který se však kvůli odlišnosti od systémů jiných distribucí prakticky nedá používat mimo její vlastní obchody.*²

Bude zajímavé, jak se knihovníci k této klasifikaci postaví. Už od dob Jamese Duffa Browna na konci 19. století dávali knihovníci v britských veřejných knihovnách přednost detailně propracovaným klasifikacím. Zkušenost ukazuje, že jsou situace, kdy i čtenáři mají rádi detailní klasifikaci, která je rychle zavede k žádané informaci.

Během sedmdesátých let působila v Londýně skupina „revolučních“ knihovníků, která chtěla odstranit klasifikaci z veřejných knihoven, protože prý znevýhodňuje nižší třídy. V jedné knihovně to, myslím, dokonce zkusili realizovat. Co o tom asi soudil čtenář, který naléhavě potřeboval informaci o tom, jak ošetřit svou zlatou rybičku, která churavěla?

Dnes by se asi čtenář s podobným konkrétním dotazem obrátil na internet. Pod anglickým heslem „goldfish“ by našel 31 milionů záznamů a pod hesly „goldfish+treatment“ asi půl milionu. V českém prostředí by pod heslem „zlatá rybička“ našel něco přes 5000 záznamů a pod heslem „zlatá rybička+léčba“ by se počet záznamů pohyboval mezi 65 a 91 – podle toho, zda by v dotazu bylo použito diakritiky. Některé nalezené záznamy se netýkají ryby; v jednom případě je první záznam na stránce o financích („investiční zlatá rybička“), jiné se týkají alkoholu („zdravý jako zlatá rybička“).

A na závěr osobní vzpomínka. Začátek mého knihovnického výcviku v roce 1951 se konal v původní knihovně Jamese Duffa Browna, kde si ho jedna starší knihovnice ještě pamatovala ze svých mladých let. Později jsem obdivovala výzkum skupiny Classification Research Group, kterému se věnovali moji kolegové na knihovnické škole.³ Doufám proto, že i dnes budou knihovníci dále používat detailní klasifikaci knih a nenechají se zlákat k jejímu zjednodušování. Účel, pro který byla klasifikace *Thema* vybudována, je jistě dobrý, ale nahradit touto klasifikací tradiční klasifikace v knihovnách bych nedoporučovala.

- 1 BELL, Graham. Subject classification goes global. *Update*, 2016, September, s. 34–35.
- 2 www.advojka.cz/archiv/2015/8/volna-ruka-trhu-je-natazena-vysoko
- 3 https://en.wikipedia.org/wiki/Classification_Research_Group

Speciální kolekce dokumentů z Thajska, Laosu a Kambodže se vytváří ve Státní knihovně v Berlíně od roku 1951.

Státní knihovna získává literaturu v původních jazycích těchto zemí a tematicky se zaměřuje na humanitní a společenské vědy. Sbírkou je v rámci celého Německa unikátní, zahrnuje cca 14 000 svazků. Součástí kolekce jsou i orientální rukopisy, které se postupně digitalizují a zpřístupňují. Digitalizace vyžaduje vzhledem k použitému materiálu (palmové listy) mimořádnou péči. Rozsah thajské produkce je ve srovnání s Laosem a Kambodžou daleko větší, ale i v těchto zemích v posledních deseti letech rozsah knižní produkce narůstá. Společenský a politický vývoj ve jmenovaných zemích, které byly ve 20. století zničeny řadou válek, charakterizuje i tištěná kultura. V průběhu času se změnilo tematické zaměření literatury, po nastolení demokracie se knihy věnují otázkám lidských práv, sociální problematice, korupci nebo životnímu prostředí. Velmi důležitou součástí asijských sbírek v Berlíně jsou překladové slovníky a encyklopedie. Knižní trh má v těchto asijských zemích svá specifika, knihy vycházejí v nízkých nákladech a nemají většinou další vydání, národní bibliografie neexistuje. Státní knihovna v Berlíně tak hraje velmi důležitou roli v zachování tohoto kulturního dědictví.

(*Bibliotheksmagazin – Jahrgang 11, 31. Ausgabe, Nr. 2/2016, s. 37–41*)

Specializované knihovny jsou významnou součástí knihovnické sítě ve Finsku.

V roce 2003 zde byla zřízena Rada pro odborné knihovny, která zahájila éru užší spolupráce s knihovnami jiných typů. Finské specializované knihovny mají specifické zaměření a nabízejí jiné služby než knihovny veřejné. Zřizují je primárně orgány veřejné správy, ale i komerční firmy, většina jejich služeb je otevřena široké veřejnosti. V současné době je ve Finsku evidováno asi 70 specializovaných knihoven a toto číslo významně stoupá. Během několika posledních let však docházelo i k rušení nebo sloučení specializovaných knihoven do jedné instituce – to v nepříznivém případě přináší ztrátu dostupných informačních zdrojů z určité oblasti. V mnoha ohledech bývají specializované knihovny průkopníky mezi knihovnami v daném regionu, jejich zaměstnanci

bývají specialisty ve svém oboru. Finské knihovnické služby jsou založeny na vzájemné spolupráci institucí. V letech 2015–2016 došlo ve finských knihovnách ke značným redukciím, což je donutilo spolupracovat ještě více. Akademické knihovny začaly více využívat knihoven a informačních institucí, které zřizuje veřejná správa. Mění se metody a nástroje práce, roste význam kvalitních metadat i tlak na zvyšování kompetencí knihovníků. Otevřená věda umožňuje všem zájemcům získat výsledky výzkumů a hodnota kvalifikovaných informačních specialistů se stále zvyšuje.

(*Scandinavian Library Quarterly – Volume 49, No. 3/2016, s. 15–17*)

Oddělení správy HKD a HKF Slovenské národní knihovny se věnuje pasportizaci farních knihoven již od roku 2000.

Tímto oddělením prošlo na 200 000 starých tisků z více než 600 farních úřadů a podařilo se zachránit desítky farních knihoven před jejich úplnou likvidací. Jednou ze zachráněných knihoven je i farní knihovna v Mojmírovicích, kterou bývalý správce farnosti vyhodil jako nepotřebnou. Část knih si rozebrali místní obyvatelé a část připadla pod patronát místního zámku. Na jaře 2016 se obci podařilo úspěšně rekonstruovat starý Aldobrandiniho letohrádek a historické knihovně v něm vyhradili celou jednu místnost. Podařilo se zde připravit stálou expozici farní knihovny, kterou v minulosti spravovali moudří a osvěceni kněží – ti šířili vzdělání na venkově a učili právě ze zdejších knih. Základy farní knihovny byly položeny v 16. století, v 17. století zde působili kalvinisté, v 18. století již patřila mezi vzácné a bohaté farní knihovny. Ještě v roce 2006 obsahovala osm starých tisků z 16. století, mnoho dalších cenných tisků a bohatý farní archiv. Dnes z této knihovny zůstalo pouhé torzo – 305 tisků do roku 1918 a tři staré tisky z 16. století. Můžeme na ní ilustrovat nejen osudy, ale i složení dalších farních knihoven na Slovensku. Při slavnostním otevření mojmírovického zámku někteří obyvatelé slíbili, že když jsou nyní farní knihy součástí muzea a jsou uloženy na důstojném místě, donesou i další knihy, které mají z farní knihovny doma.

(*Knižnica – Ročník 17, Číslo 2/2016, s. 38–41*)

- 1 HKD – historické knižní dokumenty;
- HKF – historické knižní fondy

Úplný přehled novinek najdete na adrese

<http://ipk.nkp.cz/knihovnicko-institut/knihovna-knihovnicko-literatury/Prirustky.htm>

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

LANKES, R. David. The new librarianship field guide. [Příručka moderního knihovnictví.] Cambridge, Massachusetts; London, England: The MIT Press, 2016. xii, 226 stran: ilustrace. ISBN 978-0-262-52908-2 Kr 40.366

LANSKÝ, Ralph. Bibliotheksrechtliche Vorschriften: 8. Ergänzungslieferung 2015 (Stand: 1. Juli 2015; teilweise neuer. [Knihovnické právní předpisy: 8. dodatek 2015. Stav: 1. července 2015; částečně nové.] 4. Auflage. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2015. 179 volných listů. Kib 40.281

PAGOWSKY, Nicole a Miriam RIGBY, eds. The librarian stereotype: deconstructing perceptions and presentations of information work. [Knihovníkův stereotyp: analýza vnímání a prezentace práce s informacemi.] Chicago: Association of College and Research Libraries, a division of the American Library Association, 2014. xviii, 294 stran: ilustrace. ISBN 978-0-8389-8704-9 Kr 40.363

STIEBER, Martin. Was kann meine Bibliothek?: Kennzahlen in der Praxis. [Co může moje knihovna?: klíčové údaje v praxi.] Wien: Büchereiverband Österreichs, 2015. 44 stran: ilustrace. Kfe 9.874/B

VanDUINKERKEN, Wyoma a Wendi Arat KASPAR. Leading libraries: how to create a service culture. [Vedení knihoven: jak vytvořit kulturu služeb.] London: Facet Publishing, 2015. xvii, 167 stran: ilustrace. ISBN 978-1-78330-065-5 Kf 40.317

Organizace knihovních fondů

COIGNET, Béatrice. Mémento du bibliothécaire: guide pratique. [Příručka knihovníka.] 3e édition revue et augmentée. Paris: ABF – Association des Bibliothécaires de France, 2013. 195 stran: ilustrace, tabulky. ISBN 978-2-900177-38-9 Oz 40.336

EICHHORN, Martin. Konflikt- und Gefahrensituationen in Bibliotheken: ein Leitfaden für die Praxis. [Konfliktní a nouzové situace v knihovnách: praktická příručka.] 3., überarbeitete Auflage. Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2015. x, 189 stran. ISBN 978-3-11-037755-2 Ol 40.326

Sítě knihoven

Výročná správa za rok 2014 / spracovali Henrieta Gábrišová a zamestnanci Univerzitnej knižnice v Bratislave. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2015. 160 stran: barevné ilustrace, tabulky. ISBN 978-80-89303-45-8 Ta 40.348

Výročná zpráva. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2016. 60 stran: barevné ilustrace. ISBN 978-80-7051-215-9 Ta 8.869/B

Vzdělávání knihovnických a informačních pracovníků

MACKEY, Thomas P. a Trudi E. JACOBSEN. Metaliteracy: reinventing information literacy to empower learners. [Metagramotnost: objevování informační gramotnosti k posílení vyučovaných.] London: Facet Publishing, 2014. xxi, 222 stran. ISBN 978-1-78330-012-9 V 40.085

SECKER, Jane a Emma COONAN, eds. Rethinking information literacy: a practical framework for supporting learning. [Přehodnocení informační gramotnosti: praktický rámec pro podporu učení.] London: Facet Publishing, 2013. xxx, 169 stran: ilustrace. ISBN 978-1-85604-822-4 V 40.313

VETEŠKA, Jaroslav. Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých. Praha: Portál, 2016. 319 stran: ilustrace. ISBN 978-80-262-1026-9 V 40.352

KNIHOVĚDA

MONRO, Alexander. The paper trail: an unexpected history of a revolutionary invention. [Cesta papíru: nečekané dějiny revolučního vynálezu.] London: Penguin Books, 2015. 368 stran: ilustrace. ISBN 978-0-141-03942-8 Xa 40.367

STEHLÍKOVÁ, Blanka. Příběh české ilustrované dětské knihy 1900–2000. Písek: Sladovna Písek, 2010. 114 stran: ilustrace (převážně barevné), faksimile. ISBN 978-80-254-8249-0 Xab 9.859/B

VAŠÍČEK, Arnošt. Nedobytná šifra: tajemství Vojnichova rukopisu: co skrývá nejzáhadnější kniha světa? Ostrava: Mystery Film, 2011. 124 stran: ilustrace (některé barevné), faksimile. ISBN 978-80-904190-5-6 Xaa 9.848/B

Literární paměť středních Čech s. 451

↑ Galerie a muzeum M. D. Rettigové v jejím rodišti ve Všeradicích bylo otevřeno v roce 2010
Foto Jiří Mika

Neušlo nám s. 459

↑ Městská knihovna Litvínov si své 110. výročí založení připomínala s vtipem a nadhledem
Foto archiv knihovny

10 let s Vámi, 10 let pro Vás s. 438–440

← Interiér knihovny ve Vítkovicích, která se věnuje práci s romskými a autistickými dětmi
Foto Petr Schink

Recept z Chrudimi s. 453

↑ Z bohatého programu dětské knihovny v Chrudimi: ukázky práce s dravci a z návštěvy mladých hasičů
Foto Iveta Novotná

Krásné vánoční svátky a šťastný rok 2017

naplněný zdravím, osobními
a pracovními úspěchy

přeje všem svým
čtenářkám a čtenářům,
autorkám a autorům,
spolupracovnícím
a spolupracovníkům,
obchodním partnerům
a příznivcům

redakce časopisu
Čtenář

Veselé Vánoce
a šťastný nový rok

Merry Christmas
& A Happy New Year

Frohe Weihnachten
und ein frohes Neues Jahr

Joyeux Noël
et bonne année

PF 2017
SKIP

